

Lagrådsremiss

Vissa villkor för statsråd och statssekreterare

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 22 februari 2018

Ardalan Shekarabi

Magnus Bengtson
(Finansdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att restriktioner införs för statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet. Restriktionerna ska skydda staten och enskilda, för det fall statsrådet eller statssekreteraren förvärvat sådana kunskaper eller information i sitt uppdrag som gör att det genom annan framtida sysselsättning kan finnas en risk för ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Två olika restriktioner införs – karens och ämnesrestriktion. Karens innebär att statsrådet eller statssekreteraren inte får påbörja ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet upp till tolv månader efter det att uppdraget eller anställningen avslutades. Ämnesrestriktion innebär att den enskilde inom ramen för ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet inte får befatta sig med vissa särskilda angivna frågor under en tid upp till tolv månader efter avgången. Ett särskilt prövningsorgan, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner, föreslås inrättas under riksdagen för att pröva frågor enligt lagen. Restriktionerna föreslås regleras i en ny lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet.

I lagrådsremissen föreslås också en ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråd m.m. som innebär att avdrag på ett statsråds arvode ska göras med 10 procent per dag då statsrådet är helt eller delvis frånvarande för att ta hand om sitt barn, om statsministern medgett sådan frånvaro.

Regleringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet	5
2.2	Förslag till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ	11
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter	13
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.	14
2.6	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	15
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	16
2.8	Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801)	17
3	Ärendet och dess beredning	19
4	En ny lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet	20
4.1	Restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet	20
4.2	När ska övergångsrestriktioner meddelas?	23
4.3	Skyldighet att anmäla uppdrag och anställningar	25
4.4	Omprövning av beslut	27
4.5	Sekretess	28
4.6	En aktsamhetsbestämmelse införs	31
4.7	Behövs det några sanktioner?	32
4.8	Ersättning till den som meddelats en restriktion	33
4.9	Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner	36
5	Föräldraledighet för statsråd	38
6	Konsekvensbeskrivning	41
6.1	Ekonomiska konsekvenser för staten	41
6.2	Övriga konsekvenser	42
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	43
8	Författningskommentar	44
8.1	Förslaget till lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet	44

8.2	Förslaget till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner	50
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ	52
8.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter	53
8.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.	53
8.6	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	54
8.7	Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	54
8.8	Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801)	54
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20)	56
Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20)	59
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20)	60
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3)	61
Bilaga 5	Lagförslag i betänkandet Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3)	66
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3)	78

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet,
2. lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner,
3. lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ,
4. lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter,
5. lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.,
6. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
7. lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen,
8. lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller för personer som innehar eller har avslutat ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare.

Aktsamhetsbestämmelse

2 § Statsråd och statssekreterare, och personer som tidigare haft sådana uppdrag respektive anställningar, ska i samband med en övergång till och vid utövandet av ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller etablering av näringsverksamhet alltid sträva efter att agera på ett sådant sätt att det inte uppstår någon risk för ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

3 § Anmälningar enligt denna lag prövas av Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Ytterligare bestämmelser om nämnden finns i riksdagsordningen och i lagen (2018:000) med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Övergångsrestriktioner

4 § Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner får för en person som är eller har varit statsråd eller statssekreterare, och som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet, eller etablera näringsverksamhet, meddela en övergångsrestriktion i form av karens eller ämnesrestriktion. Karens och ämnesrestriktion får kombineras.

Med karens avses i denna lag en tid då en person inte får påbörja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet, etablera näringsverksamhet eller ha kontakter av annat än praktisk natur med den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren.

Med ämnesrestriktion avses den tid då en person inom ramen för ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet, inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden.

Första stycket gäller inte sådana uppdrag som avses i 4 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) eller partipolitiska uppdrag.

Kriterier vid beslut om övergångsrestriktion

5 § En övergångsrestriktion ska meddelas om en person inom ramen för sitt uppdrag respektive sin anställning har förvärvat sådan information eller kunskap som gör att det, om personen påbörjar ett visst nytt uppdrag eller en viss ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablerar viss näringsverksamhet, finns en risk för

- ekonomisk skada för staten,
- otillbörlig fördel för någon enskild, eller
- att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Om risken för skada eller otillbörlig fördel kan undvikas med såväl karens som ämnesrestriktion ska nämnden välja den senare restriktionen.

Restriktionstiden

6 § Vid bestämningen av restriktionstiden ska hänsyn tas till hur lång tid som den information eller kunskap som personen förvärvat i samband med sitt uppdrag eller anställning kan orsaka en risk för sådan skada eller otillbörlig fördel som avses i 5 §.

En övergångsrestriktion får gälla upp till tolv månader efter det att statsrådet eller statssekreteraren avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning.

Anmälningsskyldighet

7 § Innan en person inom den i 6 § andra stycket angivna tidsperioden börjar ett sådant uppdrag eller en sådan anställning som avses i 4 § första stycket, eller etablerar näringsverksamhet, ska personen anmäla uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Om det under den angivna perioden sker en betydande förändring av innehållet i ett uppdrag, en anställning eller en näringsverksamhet som nämnden har prövat, ska en ny anmälan göras till nämnden.

Krav på anmälan

8 § Anmälan enligt 7 § ska göras på det sätt som Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner bestämmer.

Anmälaren ska lämna de uppgifter till nämnden som denna behöver för sin prövning.

Nämnden har rätt att hämta in uppgifter även från någon annan än anmälaren. Dessförinnan ska dock anmälaren ges möjlighet att själv komplettera sin anmälan med de efterfrågade uppgifterna.

Nämndens prövning

9 § Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner ska inom tre veckor från det att en fullständig anmälan kommit in till nämnden pröva om det finns skäl att meddela en övergångsrestriktion enligt 5 §.

Om nämnden meddelar en övergångsrestriktion ska nämnden även besluta om ersättning enligt 11 §.

10 § Innan den i 9 § första stycket angivna tiden har löpt ut eller nämnden dessförinnan beslutat att inte meddela någon övergångsrestriktion får varken något uppdrag eller anställning i annan än statlig verksamhet påbörjas eller näringsverksamhet etableras.

Under samma tid får inte heller ett tidigare statsråd eller en tidigare statssekreterare utföra sådana uppgifter eller sådan verksamhet som avses i 7 § andra stycket.

Ersättning

11 § Ett tidigare statsråd eller en tidigare statssekreterare som inte har rätt till avgångsersättning respektive avgångsvederlag, har rätt till ersättning under den tid som en övergångsrestriktion gäller, om personen till följd av restriktionen inte kan tillträda det nya uppdraget eller den nya anställningen eller etablera näringsverksamhet under denna tid.

Ersättningens storlek ska motsvara det belopp som personen fick i arvode eller lön vid avgången. För ett tidigare statsråd ska ersättningen minskas i enlighet med vad som gäller för ett statsråds avgångsersättning. För en tidigare statssekreterare ska ersättningen minskas i enlighet med vad som gäller för en statssekreterares avgångsvederlag.

Omprövning

12 § Nämnden ska ompröva ett beslut som fattats enligt denna lag på begäran av den person som beslutet avser. Omprövningen ska ske inom tre veckor från det att en fullständig anmälan med begäran om omprövning har kommit in.

Överklagande

13 § Nämndens beslut enligt denna lag får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. Lagen tillämpas första gången på den som innehar ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare när lagen träder i kraft.

2.2 Förslag till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

Härigenom föreskrivs följande.

Uppgifter m.m.

1 § Bestämmelser om uppgifter för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner finns i lagen (2018:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Ledning

2 § Myndigheten leds av en nämnd.

Sammansättning

3 § Enligt 13 kap. 14 a § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Ledningens ansvar

4 § Nämnden ansvarar för verksamheten, om inte annat följer av bestämmelser i lag.

Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att resultatet redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att nämnden hushållar väl med statens medel.

Arbetsordning

5 § Nämnden ska besluta om en arbetsordning och i den meddela de närmare föreskrifter som behövs om

1. nämndens organisation,
2. arbetsfördelning,
3. delegering av beslutanderätt,
4. handläggning av ärenden, och
5. formerna i övrigt för verksamheten.

Delegering

6 § Nämnden får i arbetsordningen eller genom särskilda beslut lämna över rätten att fatta beslut eller vidta åtgärder (delegering).

Delegering till ordföranden, ersättaren för ordföranden, sekreteraren eller någon hos en myndighet som utför kansligöromål för nämnden får avse att

1. vidta åtgärder och fatta beslut för att bereda ett ärende, och
2. avgöra andra ärenden än de som avses i 1 och 5 §§, om ärendena är av det slaget att de inte behöver prövas av nämnden.

Delegering till ordföranden eller ersättaren för ordföranden får avse att besluta om avskrivning av ärenden efter återkallelse. Sådana beslut ska anmälas för nämnden vid nästa sammanträde.

Delegering till den som utför kansligöromål för nämnden får avse att ta emot och registrera allmänna handlingar samt pröva frågor om utlämnande av allmänna handlingar eller frågor som uppkommer med anledning av överklaganden av nämndens beslut i sådana frågor.

Ärendenas handläggning

7 § Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden eller ersättaren för ordföranden.

Nämnden är beslutsför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden och två övriga ledamöter deltar.

Vid ärenden av enkel beskaffenhet är nämnden beslutsför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden deltar.

8 § Nämnden får anlita experter eller annan särskild hjälp som behövs för att nämnden ska kunna fullgöra sina uppgifter.

9 § Nämnden får i arbetsordningen föreskriva att ärenden får avgöras genom kontakter mellan ordföranden och de andra ledamöterna.

10 § Om nämnden fattar ett beslut som innebär att medel på ett anslag tas i anspråk, ska nämnden genast underrätta den myndighet som anvisats anslaget om beslutet.

Årlig verksamhetsredogörelse

11 § Nämnden ska senast den 22 februari varje år till riksdagen lämna en redogörelse för sin verksamhet under det senaste kalenderåret.

Organisation

12 § Nämnden har en sekreterare som utses av nämnden.

Ersättningsfrågor

13 § Bestämmelser om arvode till ordföranden och andra ledamöter i nämnden finns i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Nämnden beslutar om arvode till sekreteraren och andra som tjänstgör hos nämnden.

14 § För resor som ledamöter, sekreterare och andra som tjänstgör hos nämnden gör i sitt uppdrag ska Riksdagsförvaltningen betala resekostnadsersättning och traktamente enligt de bestämmelser som gäller för arbetstagare vid Riksdagsförvaltningen.

Överklagande

15 § I 13 § lagen (2018:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet finns bestämmelser om överklagande av nämndens beslut om övergångsrestriktioner.

Bestämmelser om överklagande av beslut som rör utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

Härigenom föreskrivs att 1 a § lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 a §

Årsarvode ska betalas för uppdrag hos riksdagens nämndmyndigheter enligt följande.

Organ/befattning	Årsarvode i procent av månadsarvode som riksdagsledamot
1. Valprovsnämnden	
Ordförande:	118
2. Riksdagens överklagandenämnd	
Ordförande:	52
3. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer	
Ordförande:	75
Ledamot:	50
4. Statsrådsarvodesnämnden	
Ordförande:	72
Ledamot:	50
5. Partibidragarnämnden	
Ordförande:	70
Ledamot:	45

Föreslagen lydelse

1 a §¹

Årsarvode ska betalas för uppdrag hos riksdagens nämndmyndigheter enligt följande.

Organ/befattning	Årsarvode i procent av månadsarvode som riksdagsledamot
1. Valprovsnämnden	
Ordförande:	118

¹ Senaste lydelse 2013:354.

2. Riksdagens överklagandenämnd	
Ordförande:	52
3. Nämnden för lön till riks- dagens ombudsmän och riks- revisorerna	
Ordförande:	75
Ledamot:	50
4. Statsrådsarvodesnämnden	
Ordförande:	72
Ledamot:	50
5. Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner	
Ordförande:	90
Ledamot:	70
6. Partibidrag snämnden	
Ordförande:	70
Ledamot:	45

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller överklagande av beslut av

- a) Riksdagsförvaltningen
- b) Riksbanken
- c) Riksdagens ombudsmän
- d) Riksrevisionen.

Bestämmelserna i 4 och 7 §§ ska även tillämpas i fråga om överklagande av beslut av

- a) Riksdagens arvodesnämnd
- b) Statsrådsarvodesnämnden

c) Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagsrevisorerna

d) Riksdagens överklagandenämnd

e) Valprövningsnämnden

f) Riksdagens ansvarsnämnd och

g) Partibidragdsnämnden.

Bestämmelserna i 4 och 7 §§ ska även tillämpas i fråga om överklagande av beslut av

a) Riksdagens arvodesnämnd

b) Statsrådsarvodesnämnden

c) Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

d) Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagsrevisorerna

e) Riksdagens överklagandenämnd

f) Valprövningsnämnden

g) Riksdagens ansvarsnämnd och

h) Partibidragdsnämnden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

¹ Senaste lydelse 2013:355.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.¹ ska införas en ny paragraf, 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Om statsministern medger ett statsråd hel eller delvis frånvaro för att ta hand om sitt barn, ska avdrag göras på statsrådets arvode. Avdrag ska göras med 10 procent av arvodet per dag för var och en av de dagar som statsrådet är helt eller delvis frånvarande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

¹ Lagen omtryckt 1991:832.
Senaste lydelse av lagens rubrik 1991:832.

2.6 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska föras in en ny paragraf, 32 kap. 6 b §, och närmast före 32 kap. 6 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 kap.

Statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet

6 b §

Sekretess gäller i ärende om prövning enligt lagen (2018:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men.

Sekretessen upphör att gälla när ett slutligt beslut meddelas i ärendet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen.

Riksdagsförvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,
2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 14 kap. 2 § riksdagsordningen,
3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU och
4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§. Riksdagens nämndmyndigheter är

a. Partibidragsnämnden,	a. Partibidragsnämnden,
b. Riksdagens arvodesnämnd,	b. Riksdagens arvodesnämnd,
c. Statsrådsarvodesnämnden,	c. Statsrådsarvodesnämnden,
	d. Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner,
d. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorererna,	e. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorererna,
e. Riksdagens överklagandenumnd,	f. Riksdagens överklagandenumnd,
f. Valprövningsnämnden, och	g. Valprövningsnämnden, och
g. Riksdagens ansvarsnämnd.	h. Riksdagens ansvarsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.

2.8 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801)

Härigenom föreskrivs att det i riksdagsordningen (2014:801) ska föras in en ny paragraf, 13 kap. 14 a §, en ny tilläggsbestämmelse, 13.14 a.1, och närmast före 13 kap. 14 a § och 13.14 a.1 nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

14 a §

Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner består av en ordförande och fyra andra ledamöter varav en ska vara ordförandens ersättare.

Ordföranden, ersättaren för ordföranden och övriga ledamöter väljs var för sig av riksdagen. Valet av dem gäller från det att de väljs eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den som då väljs har tillträtt uppdraget.

Ordföranden och hans eller hennes ersättare ska vara eller ha varit ordinarie domare. Minst en av de övriga ledamöterna ska ha varit statsråd och minst en av dem ska ha varit statssekreterare.

*Beredning av val till Nämnden för
prövning av statsråds och stats-
sekreterares övergångs-
restriktioner*

Tilläggsbestämmelse 13.14 a.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter, ordförande och ersättare av ordförande till Nämnden för prövning av statsråds och

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2018.
 2. Första gången val sker av ledamöter ska, i stället för vad som sägs i 13 kap. 14 a §, tre av ledamöterna väljas för sex år och två för fyra år.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 3 september 2015 att uppdra åt en särskild utredare att se över möjligheten för ett statsråd att vara ledig i samband med ett barns födsel eller adoption samt för tid därefter, i syfte att utöva sitt föräldraskap (dir. 2015:93). Utredningen antog namnet Utredningen om översyn av möjligheterna till föräldraledighet för statsråd (Fi 2015:10). Utredningen lämnade den 15 mars 2016 betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2016/01041).

Regeringen beslutade den 23 mars 2016 om tilläggsdirektiv för utredaren. Utredaren skulle enligt dessa direktiv undersöka om det behövs förändringar av förutsättningarna för statsråd och statssekreterare att, inom en viss tid efter det att de har lämnat sitt uppdrag respektive sin anställning, ingå avtal om respektive åta sig vissa typer av anställningar och uppdrag (dir. 2016:26). Utredningen antog då namnet Utredningen om vissa villkor för statsråd och statssekreterare. Utredningen överlämnade den 23 januari 2017 sitt slutbetänkande Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2017/00266).

I denna lagrådsremiss behandlas de förslag som lämnats i utredningens betänkanden.

4 En ny lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet

4.1 Restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet

Regeringens förslag: Genom en ny lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet införs en möjlighet att ålägga statsråd och statssekreterare, och personer som tidigare haft ett sådant uppdrag respektive en sådan anställning, övergångsrestriktioner i form av karens eller ämnesrestriktion.

Karens innebär att personen under en viss tid inte får påbörja ett visst uppdrag eller en viss anställning, eller etablera en viss näringsverksamhet eller ha kontakter av annat än praktisk natur med den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren. Ämnesrestriktion innebär att personen under en viss tid inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden inom ramen för det nya uppdraget, den nya anställningen eller näringsverksamheten. De båda typerna av övergångsrestriktioner ska kunna kombineras.

Möjligheten att meddela övergångsrestriktioner ska inte omfatta sådana uppdrag som avses i 4 kap. 1 § kommunallagen eller partipolitiska uppdrag.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget eller har inte några invändningar mot det. *Göteborgs universitet* anför att uppdraget varit för avgränsat och menar att regelverket även borde omfatta myndighetschefer och chefer på olika nivåer i Regeringskansliet. *Transparency International* anför att regelverket också bör omfatta myndighetschefer och andra offentligtanställda som utövar eller har utövat betydande inflytande över ett företag eller en organisation eller vars övergång kan föranleda intressekonflikter.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av reglering

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen behandlat frågan om karantän för bl.a. statsråd såväl inom ramen för sin egen granskning som i samband med motionsberedning (se t.ex. bet. 2002/03:KU30, bet. 2013/14:KU18, bet. 2015/16:KU16). Utskottet har avstyrkt samtliga motioner som innehållit förslag om att en särskild reglering bör införas, med bl.a. motiveringen att befintlig lagstiftning ger ett gott skydd för statens intressen när verksamhet i staten lämnas för tjänstgöring inom t.ex. näringslivet. Utskottet har dock anförts att det inte går att bortse från att det kan förekomma situationer då allmänhetens förtroende kan rubbas med anledning av att ett statsråd lämnar sitt uppdrag för en anställning eller ett annat uppdrag. Allmänheten kan exempelvis ifrågasätta om statsrådet har utövat sitt

uppdrag helt utan hänsyn till kommande anställnings- eller uppdragsmöjligheter eller om det f.d. statsrådet i sin nya anställning eller i sitt nya uppdrag får särskilda fördelar i kontakterna med företrädare för staten. Utskottet har vidare anförts att det kan finnas anledning för regeringen att pröva möjligheten att vidta lämpliga åtgärder i sammanhanget, t.ex. genom att införa en karenstid.

Frånvaron av en reglering av avgångsvillkor vid sidan av sedvanliga förmåner för uppdragstagare i allmän tjänst har också uppmärksamats av svenska och internationella organ och utredningar. Efter en granskning konstaterade t.ex. Europarådets organ för korruptionsövervakning att Sverige saknade regler och riktlinjer för offentliga tjänstemäns övergång till den privata sektorn och rekommenderade att riktlinjer införs för att undvika intressekonflikter i sådana situationer (Greco Eval II Rep (2004) 9E, Strasbourg den 18 mars 2005). I en utvärdering 2010 visade OECD att de flesta av medlemsländerna i organisationen infört regleringar för att undvika situationer med intressekonflikter i den offentliga sektorn i samband med övergång av personal (Post Public Employment: Good Practices for Preventing Conflict of Interest).

Det finns också uppmärksammade och kritiserade exempel då statsråd och statssekreterare efter avslutat uppdrag eller anställning övergått till annat uppdrag, anställning eller etablerat näringsverksamhet.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det finns behov av att införa en reglering av statsråds och statssekreterares övergång till annan verksamhet. Behovet av reglering för övriga anställda och uppdragstagare i den offentliga sektorn, som *Göteborgs universitet* och *Transparency International* lyft fram, faller utanför ramen för det aktuella lagstiftningsärendet.

En avvägning mellan olika intressen

I samband med utformningen av en reglering av statsråds och statssekreterares övergång till annan verksamhet är det viktigt att hitta en balans mellan å ena sidan det allmännas krav på att säkerställa ekonomiska och demokratiska värden och å andra sidan den enskildes önskemål och rätten att fritt få ta anställning eller uppdrag.

Enligt 2 kap. 17 § regeringsformen (RF) får begränsningar i rätten att driva eller utöva ett yrke införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag. I förarbetena till bestämmelsen anges att ställningstagandet till vad som är ett angeläget allmänt intresse får göras från fall till fall, i enlighet med vad som kan anses vara acceptabelt i ett demokratiskt samhälle (prop. 1993/94:117 s. 51).

En rörlighet mellan den offentliga och den privata sektorn är i många avseenden positiv. Rörligheten bidrar till att öka kompetensen inom båda sektorerna. Samtidigt kan risken för intressekonflikter av olika slag öka. Ett slags risk finns när den enskilde fortfarande arbetar i staten. Risk för otillbörlig påverkan kan då uppstå till följd av ett löfte om en ny anställning hos en annan arbetsgivare. En annan typ av risk finns när den enskilde lämnat sin anställning i staten och börjat arbeta i privat verksamhet. I en sådan situation finns det risk för att den enskilde missbrukar information, kunskap eller kontakter med f.d. kollegor som kan medföra

skada för staten. Enbart misstanke om ett sådant missbruk kan innebära skada för staten. Skadan kan utgöras av såväl en ekonomisk skada som ett minskat förtroende från allmänheten.

Som utredaren framhållit finns det anledning att tro att statsråd och statssekreterare också efter att de har lämnat sina befattningar anstränger sig för att agera på ett sådant sätt att intressekonflikter inte ska uppstå. Hur statsråd och statssekreterare agerar eller uppfattas att agera har dock betydelse för allmänhetens förtroende för den styrande makten, politiker i allmänhet och samhället i stort.

Mot denna bakgrund anser regeringen att intresset av att reglera statsråds och statssekreterares övergångar till annan verksamhet är ett sådant angeläget allmänt intresse som avses i 2 kap. 17 § RF.

Uppdraget som statsråd och anställningen som statssekreterare ställer höga krav. Hur personer med sådana uppdrag och anställningar agerar i olika situationer är av mycket stor betydelse för allmänhetens förtroende för staten. Deras handlande efter avslutat uppdrag respektive anställning kan medföra stor skada för staten, t.ex. om de på ett sätt som av allmänheten uppfattas som otillbörligt använder sig av sin upparbetade kunskap för att gynna enskilda intressen. Personer som haft uppdrag och anställningar av det aktuella slaget torde vidare vara mycket attraktiva för uppdrags- och arbetsgivare såväl inom den privata som den offentliga sektorn. Deras möjligheter att erhålla uppdrag och anställningar efter sin tid som statsråd respektive statssekreterare bör i allmänhet vara mycket goda, även om en begränsning av möjligheterna till övergång till andra uppdrag och anställningar samt till att bedriva näringsverksamhet införs (se vidare avsnitt 6.2). Vid en samlad bedömning anser regeringen därför att intresset av att införa en reglering överstiger det men som de enskilda personerna med de aktuella uppdragen och anställningarna kan drabbas av.

En reglering införs

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör en möjlighet att besluta om övergångsrestriktioner i form av karens och ämnesrestriktion införas.

Karens innebär att statsrådet eller statssekreteraren under en viss tid inte får påbörja ett visst uppdrag eller en viss anställning eller etablera en viss näringsverksamhet eller ha annat än kontakter av praktisk natur med den framtida uppdrags- eller arbetsgivaren.

Ämnesrestriktion innebär att statsrådet eller statssekreteraren under en viss tid inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden inom ramen för det nya uppdraget eller den nya anställningen.

De båda typerna av restriktioner ska kunna kombineras. I vissa situationer bör man t.ex. inledningsvis besluta om en tid av karens, som följs av en tid med ämnesrestriktion. Om samma resultat kan uppnås med såväl karens som med ämnesrestriktion bör den senare, för den enskilde minst ingripande, restriktionen väljas.

Regleringen bör omfatta övergångar till annan än statlig verksamhet. När det gäller statlig verksamhet så kan staten själv reglera övergången och hindra en olämplig övergång eller se till att personen i fråga inte använder information och kunskap som han eller hon fått i sin egenskap som statsråd eller statssekreterare. Bolag som till någon del ägs av staten bör i detta sammanhang inte anses utgöra statlig verksamhet. Undantag

bör dock göras för övergångar till annan verksamhet av politisk natur, närmare bestämt övergångar till sådana förtroendeuppdrag som avses i 4 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) och till partipolitiska uppdrag. Regleringen i 4 kap. 1 § kommunallagen omfattar bl.a. ledamöter och ersättare i landstings- och kommunfullmäktige, kommunala nämnder och fullmäktigeberedningar.

Regleringen bör vara densamma för statsråd och statssekreterare.

4.2 När ska övergångsrestriktioner meddelas?

Regeringens förslag: Om ett statsråd eller en statssekreterare, eller en person som tidigare haft ett sådant uppdrag eller en sådan anställning, vill påbörja ett visst uppdrag eller anställning i en annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet, ska övergångsrestriktion meddelas om personen inom ramen för sitt uppdrag respektive sin anställning fått sådan information eller kunskap som gör att det finns risk för

- ekonomisk skada för staten,
- otillbörlig fördel för någon enskild, eller
- att allmänhetens förtroende för staten skadas.

En övergångsrestriktion ska kunna meddelas för maximalt tolv månader efter det att ett statsråd eller en statssekreterare avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, utom *Transparency International*, tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslagen. *Transparency International* anser att ett fjärde kriterium bör införas – risk för missbruk av känslig information eller kontakter – då det enligt organisationen inte går att bortse från att politiker som kan förvänta sig anställning eller uppdrag i näringslivet eller hos en intresseorganisation kan frestas att ta ovidkommande hänsyn i sitt beslutsfattande och det också finns en risk för att den som lämnat den offentliga sektorn missbrukar känslig information eller kontakter så att konkurrensen snedvrids eller det allmännas intresse skadas.

Skälen för regeringens förslag: Statsråd och statssekreterare får en mängd information och kunskap under sin tid i sina ämbeten, men endast en mycket liten del av den kan anses vara känslig. Syftet med regleringen är att försöka hindra att just sådan känslig information och kunskap används på ett sätt som kan ge upphov till en risk för intressekonflikter och skada för staten eller otillbörlig fördel för någon enskild. För att en övergångsrestriktion ska kunna meddelas bör det dock räcka att det finns en risk för någon skada för staten eller en risk för en otillbörlig fördel för någon enskild. Det behöver således inte faktiskt ha uppstått någon skada eller otillbörlig fördel. Huruvida det finns en risk för skada av det aktuella slaget bör avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Risk för ekonomisk skada kan t.ex. finnas om ett f.d. statsråd vid en avtalsförhandling mellan en tänkt ny uppdragsgivare och en statlig myndighet kan använda sig av information och kunskap som han eller hon fått med

anledning av sitt tidigare uppdrag och som andra inte har tillgång till. Risk för otillbörlig fördel för någon enskild behöver inte enbart avse en ekonomisk fördel.

Som utredaren framhållit bör en övergångsrestriktion inte kunna meddelas enbart på grund av den kunskap som ett statsråd eller en statssekreterare fått om hur det politiska systemet fungerar. Om ett statsråd eller en statssekreterare väljer att påbörja ett uppdrag inom ett område som han eller hon varit djupt involverad i kan det dock finnas en risk för att hans eller hennes beteende uppfattas som olämpligt, även om all information och kunskap kan anses vara allmänt känd. I en sådan situation kan det finnas risk för att allmänhetens förtroende för statens skadas. Enligt regeringen bör en övergångsrestriktion även kunna meddelas om det finns en risk för skada av detta slag.

Enligt regeringen ligger det redan i de föreslagna kriterierna att det ska göras en bedömning av om känslig information eller kontakter kan missbrukas. Något ytterligare kriterium av det slag som *Transparency International* efterfrågat bedöms därför inte behöva införas.

En övergångsrestriktion bör kunna meddelas för en tid om högst tolv månader efter det att ett statsråd eller en statssekreterare avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning. Tidslängden för restriktionen får avgöras i det enskilda fallet, efter en bedömning av hur lång tid den information eller kunskap som statsrådet eller statssekreteraren har, eller övergången i sig, kan orsaka risk för skada eller otillbörlig fördel för någon enskild. Prövningen bör ske med utgångspunkt i den anställning, det uppdrag eller den näringsverksamhet som den enskilde avser påbörja. Som utredaren pekat på är den information och kunskap som kan motivera en restriktion ofta en färskvara. Ibland kan dock informationen eller kunskapen vara särskilt förknippad med exempelvis mer detaljerade kunskaper om ett företag, en affär eller en upphandling, varvid en längre tids restriktion kan vara lämplig. Längden på den meddelade restriktionen måste stå i proportion till risken för skada, varför både korta och långa restriktionstider bör kunna meddelas.

4.3 Skyldighet att anmäla uppdrag och anställningar

Regeringens förslag: Statsråd och statssekreterare, och personer som tidigare haft sådana uppdrag eller sådana anställningar, ska vara skyldiga att anmäla alla uppdrag och anställningar i annan än statlig verksamhet eller etablerad näringsverksamhet som de avser att påbörja inom tolv månader från avslutat uppdrag respektive anställning. Anmälan ska göras till ett särskilt organ, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Om det under tolvmånadersperioden sker en betydande förändring av innehållet i uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten ska en ny anmälan göras till nämnden.

Anmälan ska göras på det sätt som nämnden bestämmer. Anmälaren ska förse nämnden med de uppgifter som nämnden behöver för sin bedömning. Nämnden ska ha rätt att inhämta uppgifter även från någon annan än anmälaren. Innan detta sker ska dock anmälaren själv få möjlighet att komplettera sin anmälan med de efterfrågade uppgifterna.

Nämnden ska meddela beslut i ärendet inom tre veckor från det att anmälan är komplett. Anmälaren får inte påbörja uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten innan beslut meddelats. Motsvarande gäller de förändrade uppgifterna och den förändrade verksamheten. Detta gäller dock inte om något beslut inte meddelats inom föreskriven tid.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inte några invändningar mot det. *Uppsala universitet* anför att den föreslagna tidsfrist om tre veckor som Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner har på sig att fatta beslut kan framstå som ambitiös, och att det inte kan uteslutas att problem med att hålla så snäva tidsramar uppstår, t.ex. i samband med regeringskriser och regeringsskiftet. Även *Statsrådsarvodesnämnden* framför synpunkter på den föreslagna tidsfristen. Nämnden anser att kraven på prövningsorganets arbetsformer är höga och att det kan ifrågasättas om de är realistiska.

Skälen för regeringens förslag: Ett statsråd eller en statssekreterare som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i en annan än statlig verksamhet, eller att etablera en näringsverksamhet, efter det att personen avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning bör vara skyldig att anmäla detta till en särskild nämnd, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner (se avsnitt 4.9). Anmälnings-skyldigheten bör gälla under tolv månader efter det att statsrådet eller statssekreteraren avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning. Skyldigheten bör gälla oavsett hur stor risk det på förhand bedöms finnas för att anställningen eller uppdraget kan komma att föranleda ett beslut om en övergångsrestriktion. Det är alltså inte upp till det enskilda statsrådet eller statssekreteraren att avgöra om uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten omfattas av regleringen. Vad gäller näringsverksamhet bör det vara verksamheten som sådan som ska anmälas, och inte varje enskilt

uppdrag som utförs inom verksamheten. En anmälan ska också göras i de fall ett statsråd eller en statssekreterare åter etablerar en näringsverksamhet som varit vilande under tiden som han eller hon haft uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare.

Det bör åligga statsrådet eller statssekreteraren att göra en ny anmälan till nämnden vid betydande ändringar i det uppdrag, den anställning eller den näringsverksamhet som nämnden prövat. Som utredaren påpekat är en sådan ordning lämplig för att inte öppna upp för missbruk, men också för att se till så att inte en strängare övergångsrestriktion än vad som är motiverat gäller. För den som påbörjat en anställning kan denna skyldighet ha en viss inverkan på möjligheterna att följa arbetsgivarens arbetsledning. För den som ingått ett uppdragsavtal kan skyldigheten leda till vissa begränsningar av hur uppdraget kan utvecklas. Den anmälningsskyldige bör därför innan något anställnings- eller uppdragsavtal ingås för sin motpart klargöra de krav som regleringen uppställer. Vid behov kan även ett särskilt villkor tas in i avtalet.

Nämnden bör bestämma hur anmälan ska göras. Det är det enskilda statsrådets eller statssekreterarens ansvar att i förekommande fall se till att en anmälan sker och att relevanta uppgifter lämnas till nämnden. För det fall nämnden inte får tillräckliga uppgifter från anmälaren ska nämnden på egen hand hämta in nödvändiga uppgifter för sin prövning. Innan så sker bör dock anmälaren själv få möjlighet att komplettera sin anmälan med de efterfrågade uppgifterna.

De uppgifter som anmälaren kan ha tagit del av i sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare kan omfattas av sekretess. Uppgifterna får i sådana fall endast röjas under vissa förutsättningar som anges i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Varken anmälarens skyldighet att lämna de uppgifter som nämnden behöver, eller nämndens möjlighet att inhämta uppgifter, bör utgöra någon sekretessbrytande uppgiftsskyldighet (jfr 10 kap. 28 § OSL). Det är därför av stor vikt att anmälaren i sin anmälan beaktar att sekretess kan gälla för uppgifterna och att anmälan utformas så att tystnadsplikten inte bryts. Anmälaren kan även behöva beakta en arbetsgivares intresse av att vissa uppgifter om verksamheten inte röjs.

För det enskilda statsrådet eller statssekreteraren kan det vara av avgörande betydelse att snabbt få ett svar om han eller hon kan påbörja ett uppdrag eller en anställning. En tidsfrist för hur lång tid nämnden har på sig för att fatta beslut i ärendet bör därför anges. En lämplig tidsfrist bör vara tre veckor från det att anmälan anses komplett. Det är prövningsorganet som bedömer när anmälan ska anses vara komplett. Som både *Uppsala universitet* och *Statsrådsarvodesnämnden* påtalat så är tidsfristen kort. Regeringen anser dock att tidsfristen, med beaktande av statsrådets eller statssekreterarens intresse att få ett snabbt besked är väl avvägd. Nämnden bör ha en sammansättning som innebär att den alltid är beslutsfär och har kompetens att klara av att hantera ärendena inom den angivna tidsfristen (se vidare avsnitt 4.9). Nämnden bör därmed också i viss utsträckning ha förutsättning att kunna pröva ett ärende under en kortare tid än tre veckor. I vissa fall, som t.ex. när ett statsråd eller en statssekreterare kandiderar till ett uppdrag i en mellanstatlig organisation som t.ex. EU eller FN, bör nämnden kunna beakta att internationella kandidaturer och anställningar följer andra processer än svenska.

Anmälaren bör inte få påbörja det tilltänkta uppdraget eller anställningen eller börja bedriva den aktuella näringsverksamheten förrän nämnden meddelat sitt beslut eller tre veckor löpt från det att en fullständig anmälan fanns tillgänglig. Motsvarande begränsningar bör gälla vid betydande ändringar i anställningens, uppdragets eller näringsverksamhetens innehåll.

Det bör framhållas att prövningen av och ett beslut om en övergångsrestriktion är begränsad till en specifik övergång. Nämnden kan således för en och samma person behöva göra flera olika prövningar.

Vissa rekryteringsförfaranden kan innebära olika former av krav på sekretess och offentliggörande av information. Inget hindrar att den enskilde i sin anmälan redogör för dessa krav och att nämnden, inom ramen för den aktuella regleringen, om möjligt beaktar dessa.

4.4 Omprövning av beslut

Regeringens förslag: Beslut som fattas av Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner ska inte kunna överklagas. Nämnden ska dock kunna ompröva ett tidigare fattat beslut. Om en sådan omprövning begärs ska nämnden meddela sitt beslut senast inom tre veckor från den tidpunkt då det finns en fullständig begäran om omprövning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt i denna fråga.

Skälen för regeringens förslag: Enligt förvaltningslagen ska en myndighet ändra sitt beslut om den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning och beslutet kan ändras snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för någon enskild part (se 38 § förvaltningslagen [2017:900]).

De ärenden som Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner kommer att få pröva kan i många avseenden förväntas vara komplexa och svårbedömda. Den som prövningen avsett kan efter att ha fått del av beslutet anse att viktiga omständigheter för prövningen inte beaktats eller att nya omständigheter tillkommit. Det är därför rimligt att den enskilde ges en uttrycklig rätt att få ärendet omprövat. En begäran om omprövning bör också prövas inom en tidsfrist om tre veckor. Under tiden då omprövningen sker ska det först fattade beslutet gälla.

Då det finns en ovillkorlig rätt till omprövning av nämndens beslut bör detta inte kunna överklagas. Visserligen kan en meddelad övergångsrestriktion vara ingripande för den enskilde, men det är inte givet att en rätt till överprövning av beslut skulle leda till en bättre prövning. En möjlighet att få beslutet överklagat skulle med största sannolikhet också leda till att frågans slutliga avgörande drog ut på tiden, vilket inte skulle vara önskvärt.

4.5 Sekretess

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla i ärende enligt lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Sekretessen ska upphöra att gälla när ett slutligt beslut meddelas i ärendet.

Regeringens bedömning: Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den nya sekretessbestämmelsen.

Det bör utredas om sekretess ska gälla för uppgifter i allmänna handlingar om ett ärende avskrivits efter att anmälan återkallats.

Utredningens förslag och bedömning: Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningen redovisar inte någon bedömning avseende rätten att meddela och offentliggöra uppgifter eller avseende behovet av ytterligare utredning.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några synpunkter på förslaget. *Journalistförbundet* avstyrker förslaget och anför att förbundet inte delar utredningens argument om att behovet av sekretess är större på grund av att det är privata företag som rekryterar, att det i sådana situationer tvärtom finns flera skäl som talar för offentlighet och att ökad insyn kan motverka korruption. *Transparency International* avstyrker förslaget och anför att det är väsentligt att allmänheten har insyn i tilltänkta övergångar för att upprätthålla förtroendet för staten. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* anser det skydd som den föreslagna regleringen ger är väl svagt och ett en tänkbart alternativ kan vara att sätta en längre tidsgräns innan sekretessen hävs, för att på så sätt värna den enskildes integritet, men ändå säkerställa möjligheten att granska provningsorganets verksamhet på längre sikt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Tystnadsplikt för statsråd och statssekreterare

OSL innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. Ett statsråd eller en statssekreterare som fått del av sekretessbelagda uppgifter är bundna av tystnadsplikten även efter det att han eller hon lämnat sin befattning, se 2 kap. 1 § andra stycket OSL. Denna tystnadsplikt gäller således också när uppgifter ska lämnas till nämnden (se avsnitt 4.3). Brott mot tystnadsplikten är straffsanktionerat enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. Det bedöms mot bakgrund av vad som nu anförts inte finnas behov av någon ytterligare inskränkning av ett tidigare statsråds eller en tidigare statssekreterares möjligheter att vidareförmedla de uppgifter som han eller hon tagit del av.

Behovet av sekretess vid övergångsprövningar

Varje enskilt ärende i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner kommer medföra att nämnden får ta del av uppgifter från anmälaren och andra som av olika skäl kan vara

känsliga. Det kan exempelvis vara fråga om uppgifter som vid ett röjande skulle kunna skada relationen mellan anmälaren och den tilltänkta arbets- eller uppdragsgivaren. Redan i dag gällande sekretessbestämmelser kan komma att vara tillämpliga på en del av dessa uppgifter. Som utredaren pekat på finns det sekretessbestämmelser till skydd för det allmänna och för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. De flesta av dessa bestämmelser har dock en begränsad räckvidd, då de t.ex. endast gäller för en viss typ av ärenden, i en viss typ av verksamhet eller hos en viss myndighet. Endast ett fåtal bestämmelser gäller utan att räckvidden är begränsad, som t.ex. försvarssekretessen (15 kap. 2 § OSL) och sekretess avseende hälsa eller förföljda personers adress och telefonnummer (21 kap. 1 och 3 §§ OSL). Om sådana uppgifter förekommer i nämndens verksamhet kan de därför omfattas av sekretess.

Regeringen gör i likhet med utredaren emellertid bedömningen att det inte är sannolikt att befintliga sekretessbestämmelser kommer att ge ett tillräckligt sekretesskydd för uppgifter i ärenden hos nämnden i de fall där det kan finnas ett befogat intresse av sådant skydd för statsråd, statssekreterare, framtida uppdrags- och arbetsgivare eller staten. Rätten att ta del av allmänna handlingar får dock begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till vissa särskilt angivna skyddsintressen som räknas upp i 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen. Av dessa intressen är det skyddet för enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som är relevant i det aktuella sammanhanget.

När en ny sekretessbestämmelse övervägs måste intresset av insyn och öppenhet i den aktuella verksamheten vägas mot sekretessintresset och mot de särskilda skyddsintressen som finns.

Som utredaren konstaterat är det viktigt med insyn i nämndens arbete för att stärka systemets legitimitet. En sådan insyn kan i vissa fall vara den enda möjligheten till kontroll av de uppgifter som statsrådet eller statssekreteraren lämnar i sin anmälan och av vilken typ av övergångsrestriktioner som meddelats samt om restriktionerna efterlevs (se vidare avsnitt 4.7). Allmänintresset är särskilt stort när det är fråga om personer med uppdrag och anställningar som statsråd och statssekreterare. Sådana personer måste, när det gäller uppgifter som är kopplade till deras uppdrag eller anställning, i högre grad än andra acceptera ett liv i offentlighetens ljus. Regeringen anser samtidigt att det finns ett intresse såväl hos statsråden och statssekreterarna som hos den tilltänkte arbets- eller uppdragsgivaren av att uppgifter om deras planerade övergångar till annan än statlig verksamhet inte kommer till allmänhetens kännedom i ett alltför tidigt skede. Särskilt viktigt kan detta vara i en situation då övergångsfrågan aktualiseras under tiden som den enskilde fortfarande är statsråd eller statssekreterare. De samtal som kan pågå mellan statsrådet eller statssekreteraren och den tilltänkte arbets- eller uppdragsgivaren kan under nämndens tidsfrist för prövningen många gånger vara i ett känsligt skede. En publicering av uppgifter från t.ex. anmälan skulle kunna skada relationen och påverka diskussionerna dem emellan och leda till att uppdrags- eller arbetsgivaren avstår från att välja en sådan kandidat. Arbets- och uppdragsgivare kan ha ett befogat intresse av att deras framtida planer inte röjs. Så kan vara fallet rörande t.ex. planer att rekrytera ett visst statsråd eller en statssekreterare men också uppgifter om vad han eller hon mer i detalj ska arbeta med hos uppdragsgivaren. Som

exempel kan nämnas den situationen att statsrådet eller statssekreteraren ska kontrakteras för att arbeta fram en helt ny affärsidé. Det kan vidare vara integritetskränkande att t.ex. detaljerade uppgifter om planer för en annan försörjning offentliggörs.

Till skillnad från *Journalistförbundet* anser regeringen att såväl statsrådets och statssekreterarnas som de tilltänkta arbets- och uppdragsgivarnas intresse av att inte behöva offentliggöra en planerad övergång väger tyngre än allmänhetens insynsintresse innan det är klart att ett visst uppdrag eller liknande ska påbörjas. Tiden från det att det enskilda statsrådet eller den enskilda statssekreteraren har gjort en anmälan om en övergång fram till det att nämnden har meddelat slutligt beslut kan ses som en förlängning av de samtal som statsrådet eller statssekreteraren redan har med sin tilltänkta arbets- eller uppdragsgivare, och som inte är öppna för allmänheten. Resultatet av nämndens prövning under denna förlängning kan avgöra om ett uppdrag lämnas eller ett avtal om anställning ingås. En rimlig tid för sekretess för uppgifterna i anmälan bör således vara den tid som nämnden har på sig för att meddela slutligt beslut i ärendet efter en prövning i sak, som längst tre veckor från det att anmälan kan anses vara komplett. Den tid som nu föreslås får anses så kort att den skada som *Transparency International* nämner på sin höjd blir högst begränsad. Efter att den föreslagna sekretessen upphört att gälla kan andra sekretessbestämmelser fortfarande vara tillämpliga på uppgifter i ärendet, t.ex. skyddet av uppgifter som rör den enskildes hälsa i 21 kap. 1 § OSL.

De uppgifter som under handläggningstiden behöver skyddas avser enskildas personliga och ekonomiska förhållanden. Uppgifterna i fråga förekommer i ärenden enligt den föreslagna lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet. Det är därför lämpligt att avgränsa räckvidden av sekretesskyddet genom en hänvisning till den ärendetyp där uppgifterna ska förekomma.

På grund av det starka intresset av sekretess under nämndens handläggningstid som beskrivs ovan bör bestämmelsen utformas så att sekretess ska gälla om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men, dvs. ett s.k. omvänt skaderekvisit som innebär att det råder presumtion för sekretess. Trots den starka sekretessen får insynsintresset anses tillgodosett genom att uppgifterna blir offentliga efter en kort tid.

Den föreslagna regleringen bör även vara tillämplig i ärenden om omprövning av tidigare meddelade beslut. I sådana fall är det endast de nya uppgifterna som kommit in till nämnden i omprövningsärendet som omfattas av sekretesskyddet. Ett ärende som gäller väsentligt ändrade arbetsuppgifter är ett nytt ärende i nämnden, varför sekretess ska gälla för uppgifterna i det ärendet.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör inte inskränkas

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av 1 kap. 1 § TF och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen har som huvudregel företräde framför tystnadsplikten. Stor återhållsamhet ska iakttas när det övervägs om en inskränkning ska göras i rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Regeringen bedömer att uppgifterna som kommer att ges

in till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner inte är av sådant slag att en inskränkning av meddelarfriheten är motiverad. Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör därför ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den föreslagna bestämmelsen.

Behov av ytterligare utredning

Allmänhetens intresse av insyn i ett ärende vid nämnden och granskning av nämndens arbete kan anses svagare i de fall där nämnden avskrivit ett ärende på grund av att anmälan återkallats. Nämnden har då aldrig tagit ställning till om den anmälda sysselsättningen är sådan att den ska medföra en övergångsrestriktion. En sådan situation kan t.ex. uppkomma om anmälaren under nämndens handläggning inser att han eller hon inte kommer att ingå något anställningsavtal. Den enskildes intresse av sekretess kan i dessa fall vara stort även efter att nämnden avskrivit ärendet. Utredningen har inte i sitt betänkande behandlat frågan om sekretess bör gälla i dessa fall. Regeringen avser mot denna bakgrund låta Regeringskansliet ta fram och remittera ett förslag om att sekretess i dessa fall ska gälla även under en viss tid efter att ärendet avskrivits.

4.6 En aktsamhetsbestämmelse införs

Regeringens förslag: Statsråd och statssekreterare ska såväl under som efter sitt uppdrag respektive sin anställning, i samband med en övergång till och vid utövandet av ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller etablering av näringsverksamhet, alltid sträva efter att agera på ett sådant sätt att det inte uppstår någon risk för

- ekonomisk skada för staten,
- otillbörlig fördel för någon enskild, eller
- att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser, utom *Föreningen Public Relations Konsultföretag i Sverige (PRECIS)*, tillstyrker förslaget eller har inte några synpunkter på det. PRECIS anser inte att en aktsamhetsbestämmelse ska införas. Föreningen menar att den öppna formuleringen av aktsamhetsbestämmelsen brister i rättssäkerhet och att den borde studeras i ljuset av den grundlagsfästa yttrandefriheten. Enligt föreningen blir bestämmelsen en form av generalklausul, vars framtida tillämpning är oförutsägbar och också kan missbrukas av staten för att begränsa enskilda personers handlingsfrihet. Föreningen anför vidare att det bör framgå att tidigare statsråd och statssekreterare inte omfattas av den nya lagen när karenstiden gått ut, utan av de allmänna bestämmelserna som gäller jäv, sekretess, muta och bestickning och tjänstefel i myndighetsutövning.

Skälen för regeringens förslag: Statsråd och statssekreterare innehar några av rikets högsta befattningar. De har ett ansvar för att agera så att förtroendet för staten inte skadas. Det gäller självklart under uppdrags- respektive anställningstiden, men enligt regeringens är det också rimligt att uppställa förväntningar på deras agerande även efter detta. Regleringen

om övergångsrestriktioner föreslås endast gälla vissa typer av övergångar och bara för en begränsad tid. Den omfattar t.ex. inte övergångar till staten, uppdrag enligt 4 kap. 1 § kommunallagen eller partipolitiska uppdrag. Även sådana övergångar kan vara känsliga, liksom övergångar som sker efter tolv månader från det att statsrådet eller statssekreteraren lämnade sitt uppdrag eller sin anställning. Regeringen anser att det finns skäl att i lag framhålla vikten av att försöka undvika intressekonflikter och därmed sammanhängande risk för skada eller otillbörliga fördelar. I lagen bör därför införas en särskild aktsamhetsbestämmelse, som innebär att statsråd och statssekreterare, såväl under som efter sitt uppdrag respektive sin anställning, i samband med en övergång till och vid utövandet av ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller etablering av en näringsverksamhet alltid ska sträva efter att agera så att det inte uppstår någon risk för ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Bestämmelsen ska ses som en extra uppmaning till den aktuella personkretsen att alltid agera med särskilt stor eftertanke när de överväger att påbörja ett nytt uppdrag, en ny anställning eller etablera näringsverksamhet, oavsett till vilken sektor övergången sker. Bestämmelsen innebär inte heller någon oförutsedd begränsning av någon enskild persons handlingsfrihet, då han eller hon åtar sig uppdraget eller anställningen som statsråd respektive statssekreterare medveten om dessa regler. Till skillnad från *PRECIS* anser regeringen, i enlighet med vad som ovan anförts, att regleringen även bör gälla efter att tiden då övergångsrestriktioner kan meddelas gått ut.

4.7 Behövs det några sanktioner?

Regeringens bedömning: Den föreslagna regleringen om skyldighet att anmäla nytt uppdrag, ny anställning eller etablering av näringsverksamhet eller anmäla ändring av uppdrag, anställning eller näringsverksamhet samt de föreslagna restriktionerna om karens och ämnesrestriktion bör i sig ha en tillräcklig preventiv inverkan på de berörda personernas agerande. Det behövs därför inte några sanktioner för den som inte följer anmälningsskyldigheten eller meddelade restriktioner.

Den föreslagna aktsamhetsbestämmelsen är av sådan karaktär att inga sanktioner kan kopplas till den.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har inte föreslagit några sanktionsmöjligheter då den bedömt att den tilltänkta regleringen i sig kommer ha en tillräcklig preventiv verkan.

Remissinstanserna: Enbart *Transparency International* har yttrat sig i denna fråga. Organisationen har i sitt remissvar framfört att det bör införas regler om sanktioner när lagstiftningen inte efterlevs.

Skälen för regeringens bedömning: I likhet med utredningen bedömer regeringen att man bör kunna utgå från att den som innehåft ett uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreteraren inser vikten av att följa regler av det aktuella slaget. Denna vikt kan tydliggöras genom att särskilda åtaganden om att följa regleringen och Nämnden för prövning av

statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioners avgöranden ingås, likt de åtaganden som ingås av statsråd rörande deltagande i konstitutionsutskottets granskningar.

Det kan vidare förväntas att en person som inte följer reglerna kommer att dra på sig kraftig kritik både av politiska partier, medier och av allmänheten. Ett sådant agerande kommer vidare med största sannolikhet begränsa personens attraktivitet på arbetsmarknaden. Dessa effekter kommer sannolikt vara mer kännbara än en för regleringen proportionell sanktion. Regleringen bedöms mot denna bakgrund i sig ha en tillräckligt preventiv verkan, varför någon sanktionsmöjlighet inte bör införas. Regeringen avser dock att noga följa tillämpningen av lagstiftningen och meddelade restriktioner, och om det visar sig vara nödvändigt återkomma med förslag till sanktioner.

När det gäller den föreslagna aktsamhetsbestämmelsen så har den en karaktär av ett råd om hur ett statsråd eller en statssekreterare moraliskt ska agera, varför inga sanktioner eller liknande bör kopplas till regleringen. Även denna reglering kan dock av olika externa aktörer komma att användas för att bedöma ett visst agerande.

4.8 Ersättning till den som meddelats en restriktion

Regeringens förslag: Om karens meddelas ett statsråd eller en statssekreterare, eller en person som tidigare haft ett sådant uppdrag eller en sådan anställning, ska ersättning lämnas under tiden för restriktionen. Som huvudregel ska ersättning däremot inte lämnas för tid då ämnesrestriktion meddelats. Om ämnesrestriktionen leder till att personen inte kan tillträda uppdraget eller anställningen eller etablera näringsverksamhet under restriktionstiden, ska han eller hon dock ha rätt till ersättning enligt samma villkor som gäller vid en meddelad karens.

Ersättning under restriktionstiden ska endast lämnas om någon avgångsersättning eller avgångsvederlag inte lämnas för denna tid.

Storleken på ersättningen vid en meddelad övergångsrestriktion ska motsvara det belopp som statsrådet eller statssekreteraren fick i arvode eller lön vid avgången. Ersättningen ska minskas i enlighet med vad som gäller för statsråds avgångsersättning och statssekreterares avgångsvederlag.

Regeringens bedömning: Regeringskansliet bör administrera utbetalning m.m. av ersättningen.

Den s.k. statssekreteraröverenskommelsen behöver inte ändras.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen eller bedömningarna. *Statsrådsarvodesnämnden* framför att den föreslagna ersättningsmodellen inte är helt lyckad då den hänvisar till vad som gäller för statsråds avgångsersättningar. För dessa finns inga generella regler, utan det är Statsrådsarvodesnämnden som i varje enskilt fall om vad som ska gälla för ett visst statsråd. *Försäkringskassan* anför att då avgångsersättningarna inte ska utgöra grund för sjukpenninggrundande inkomst (SGI) kommer

ersättningen inte heller att utgöra ett självständigt s.k. SGI-skydd. Detta kan innebära att berörda personer kan komma att stå helt utan SGI-skydd under en del av en karenstid.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten till avgångsersättning och avgångsvederlag för statsråd och statssekreterare

Ett statsråd som avslutar sitt uppdrag som statsråd har rätt till avgångsersättning enligt bestämmelserna i lagen (1991:359) om arvoden till statsråd m.m. (statsrådsarvodeslagen). Av 1 § framgår att Statsrådsarvodesnämnden beslutar om avgångsersättning till statsråd. Som *Statsrådsarvodesnämnden* påpekat beslutar nämnden i varje enskilt fall om vad som ska gälla för ett visst statsråd. Nämnden har i protokoll från den 13 juni 2017 fastställt vilka riktlinjer som ska gälla för ersättning till avgående statsråd. Riktlinjerna tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2017. Enligt dessa ska avgångsersättning lämnas med samma belopp som statsrådet fick i arvode vid avgången. Ersättningen ska minskas med vad statsrådet uppbär som ersättning med anledning av anställning, uppdrag eller annan jämförlig verksamhet i enlighet med vad som närmare anges i 12 § förordningen (2016:411) om tjänstepension, inkomstgaranti och avgångsvederlag till myndighetschefer eller uppbär eller har rätt att uppbära i pension eller liknande. Ersättningen ska dock inte minskas för arvoden av tillfällig natur, om dessa inkomster sammantaget under den tid som ersättningen betalas understiger 22 000 kronor. Enligt riktlinjerna får ett statsråd som lämnar sitt uppdrag avgångsersättning under ett år, men om det finns särskilda skäl kan avgångsersättningen lämnas under längre eller kortare tid och begränsas till beloppet. Ersättning kan exempelvis utgå under en kortare period för den som har varit statsråd under en kortare tid än tolv månader. Det framgår vidare att ett statsråd som fyllt 65 år kan få avgångsersättning i högst sex månader.

För statssekreterare gäller den s.k. statssekreteraröverenskommelsen (se regeringens skrivelse Förmåner för statssekreterare vid regeringsskiftet [skr. 1994/95:225]). Enligt överenskommelsen har en statssekreterare rätt till avgångsvederlag under vissa förutsättningar. Avgångsvederlaget beslutas av regeringen och motsvarar statssekreterarens månadslön vid avgångstillfället. Om en statssekreterare varit anställd kortare tid än tolv månader utbetalas vederlaget i högst tolv månader. Har statssekreteraren varit anställd längre tid än tolv månader utbetalas vederlaget i högst 24 månader. Om statssekreteraren har arbetsinkomster under vederlagsperioden minskas avgångsvederlaget med dessa. Detsamma gäller i fråga om pension eller liknande som statssekreteraren uppbär. Det är således fullt möjligt att avgångsvederlaget helt bortfaller genom detta avräkningsförfarande. En grundläggande princip bakom överenskommelsen är att personer som varit tjänstlediga från en anställning för att vara statssekreterare ska återgå till sin tidigare anställning. En statssekreterare som rekryterats från en anställning som myndighetschef ska garanteras en ny statlig anställning. Lönen i den nya anställningen ska då inte vara lägre än lönen i den tidigare anställningen som lämnades vid anställningen som statssekreterare. En statssekreterare som avgår på egen begäran har inte rätt till något avgångsvederlag. Ett beviljat avgångsvederlag räknas som

pensionsgrundande inkomst för allmän pension, men inte för tjänstepension. Det är inte heller sjukpenninggrundande.

Rätt till ersättning i samband med en övergångsrestriktion

En person som meddelas en övergångsrestriktion, och därigenom går miste om inkomst, bör få rätt till ersättning under restriktionstiden. Sådan ersättning kommer först och främst i fråga när det gäller en meddelad karens, eftersom en meddelad ämnesrestriktion inte behöver innebära att personen i fråga går miste om någon inkomst. Som huvudregel bör därför inte någon ersättning utgå vid meddelad ämnesrestriktion. Ersättning bör dock utgå om ämnesrestriktionen får till följd att personen inte kan tillträda det tilltänkta uppdraget eller anställningen eller etablera näringsverksamheten.

Ersättningens storlek bör beslutas av Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner och utgå från vad personen i fråga hade i arvode eller lön vid sin avgång från uppdraget eller anställningen som statssekreterare, exklusive eventuella tilläggsersättningar som t.ex. avlöningsförstärkningar för bostad eller hemresor. Om statsrådet eller statssekreteraren till följd av nämndens beslut om restriktioner väljer att kvarstå som statsråd eller statssekreterare ska inte någon ersättning utgå.

Ersättning vid meddelad övergångsrestriktion bör inte utgå om personen samtidigt har rätt till avgångsersättning eller avgångsvederlag. Ersättningen är därmed subsidiär i förhållande till rätten till avgångsersättning eller avgångsvederlag. Den situation då ersättning först och främst kommer att kunna utgå enligt bestämmelsen torde vara i just de fall då en person avslutat sin anställning som statssekreterare på eget initiativ, och då inte är berättigad till något avgångsvederlag. I detta fall innebär den föreslagna regleringen att den enskilde tillförsäkras en rimlig ekonomisk grundtrygghet för det fall beslut om en övergångsrestriktion skulle meddelas. Sådana fall är dock mycket ovanliga, varför ersättning enligt bestämmelsen sällan kommer att aktualiseras.

Ersättningen med anledning av en meddelad övergångsrestriktion bör minskas i enlighet med vad som gäller för avgångsersättning och avgångsvederlag. Regeringskansliet bör ansvara för att administrera och betala ut ersättning vid meddelad övergångsrestriktion. Inkomster som kan påverka ersättningens storlek ska anmälas till Regeringskansliet så att avräkning kan ske.

Det tidigare statsrådet eller den tidigare statssekreteraren förutsätts följa meddelade restriktioner och anmäla inkomster som kan påverka ersättningens storlek. Utredaren har inte föreslagit någon bestämmelse om återbetalningsskyldighet för det fall personen erhållit ersättning på felaktiga grunder eller underlåter att följa ett beslut om övergångsrestriktioner. Till viss del kan det tänkas att den kritik som en sådan underlåtenhet kan medföra kan utgöra ett incitament att följa regler och restriktioner och därigenom förhindra att för mycket ersättning betalas ut (jfr vad som anförts om behovet av sanktioner i avsnitt 4.7). Inget hindrar heller att statsråd eller statssekreterare i ett sådant åtagande som behandlats i avsnitt 4.7 åtar sig att i vissa situationer återbetala erhållen ersättning. Regeringen avser även i detta avseende att följa tillämpningen.

På motsvarande sätt som vid avgångsersättning och avgångsvederlag ska beviljad ersättning vid meddelad övergångsrestriktion vara pensionsgrundande för allmän pension, men inte för tjänstepension. Rätten till ersättning i samband med en övergångsrestriktion bör inte vara sjukpenninggrundande, då varken avgångsersättning eller avgångsvederlag är det. Som *Försäkringskassan* påpekat innebär det att berörd person kan stå helt utan SGI-skydd under en del av en karenstid. Regeringen bedömer att det under den begränsade tid om som längst tolv månader som ersättning kan utgå saknas behov av ett sådant skydd.

Regeringen delar utredarens bedömning om att den nu föreslagna regleringen om övergångsrestriktioner och om ersättning vid sådana restriktioner inte medför behov av en ändring av statssekreteraröverenskommelsen.

4.9 Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

Regeringens förslag: Ett särskilt prövningsorgan, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner, ska inrättas för att pröva övergångsfrågor. Nämnden ska vara en fristående förvaltningsmyndighet under riksdagen. Vid handläggningen av ärenden ska nämnden som huvudregel tillämpa förvaltningslagen.

Nämnden ska bestå av fem ledamöter. Nämnden ska ledas av en domare eller en f.d. domare. Därutöver ska nämnden bestå av ytterligare minst en person med domarbakgrund som ska vara ersättare för den ordinarie ordföranden, minst en person som ska ha varit statsråd och minst en person som ska ha varit statssekreterare. Det ska också finnas en sekreterare som nämnden själv utser. Minst tre av nämndens ledamöter, varav en ska vara ordföranden eller ersättaren för denne, måste delta i ett beslut. Vid ärenden av enkel beskaffenhet ska dock nämnden vara beslutsför när endast ordföranden eller ersättaren för ordföranden deltar.

Ordföranden, ersättare för ordföranden och ledamöterna ska väljas var för sig av riksdagen. Valet av dem ska gälla från det att de väljs eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den som då väljs har tillträtt uppdraget. Valet ska beredas av konstitutionsutskottet.

Regeringens bedömning: Nämnden för prövning av statsråd och statssekreterares övergångsrestriktioner bedöms uppfylla kraven på prövningsorgan enligt artikel 6.1 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har dock föreslagit att det ska finnas suppleanter till ledamöterna i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget och delat bedömningen, eller inte haft några synpunkter på dessa.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Ett särskilt prövningsorgan bör inrättas för prövningen av ärenden enligt den föreslagna lagen – Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner. Eftersom nämnden kommer att hantera frågor som gäller personer i eller med nära anknytning till regeringen är det olämpligt att nämnden organisatoriskt placeras i en myndighet under regeringen. I stället bör nämnden placeras under riksdagen på motsvarande sätt som Statsrådsarvodesnämnden. Nämnden bör ses som en förvaltningsmyndighet som, om inte annat anges, ska följa förvaltningslagens bestämmelser om t.ex. handläggning av ärenden. Förslaget medför en ändring i riksdagsordningen (RO), vilket förutsätter att riksdagen beslutar ändringen med kvalificerad majoritet eller genom två beslut med mellanliggande val (jfr 8 kap. 17 § RF).

I likhet med utredaren anser regeringen att nämnden bör bestå av fem ledamöter och bestå av både ledamöter med juridisk kompetens och ledamöter med politisk kompetens. Regeringen anser inte, till skillnad från utredaren, att det behövs några suppleanter till ledamöterna. Ordföranden, ersättare för ordföranden och övriga ledamöter bör väljas var för sig av riksdagen. Ordföranden bör vara domare eller f.d. domare. Även ersättaren för ordföranden bör ha motsvarande kompetens som ordföranden. Därutöver bör det finnas minst en ledamot med erfarenhet som statsråd och minst en ledamot med erfarenhet som statssekreterare. Inget hindrar att en och samma person har båda dessa kompetenser. Vid utseendet av ledamöter bör i övrigt säkerställas att nämnden tillförs kompetens på alla de områden som kan vara av betydelse för dess prövning.

Val av ledamöter bör beredas av konstitutionsutskottet. Ledamöterna bör väljas av riksdagen för en period om fyra år. Vid inrättandet av nämnden bör dock tre av ledamöterna väljas för en period om sex år och två för fyra år (se vidare avsnitt 7). Perioden bör sträcka sig från det att en person väljs, eller den senare tidpunkt som riksdagen, bestämmer till dess att ett nytt val genomförts den som då valts tillträtt uppdraget. Eftersom riksdagen ska välja ledamöterna bör det av riksdagsordningen framgå hur många dessa ska vara, vilka kvalifikationer de ska ha, vem som väljer dem och vem som bereder valet. Övriga frågor om nämndens arbete bör regleras i en särskild instruktion för nämnden på motsvarande sätt som huvuddelen av riksdagens övriga nämnder.

För att nämnden ska vara beslutsför bör krävas att ordföranden eller ersättare för ordföranden samt minst två övriga ledamöter är närvarande. Ärenden av enkel beskaffenhet bör dock kunna avgöras av ordföranden ensam eller av ersättaren för ordföranden. Ärenden av enkel beskaffenhet kan t.ex. vara sådana där det är uppenbart att det inte finns några beröringspunkter mellan det tidigare och det tänkta uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten.

Det bör i övrigt vara upp till nämnden att själv bestämma hur ärenden ska beredas.

Ersättningen till ledamöterna bör regleras i lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Enligt artikel 6.1 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som gäller som lag, gäller att var och en, vid en prövning av hans eller hennes civila rättigheter, ska vara berättigad till en rättvis och

offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Enligt Europadomstolens praxis behöver organet inte benämnas domstol i nationell rätt, utan det avgörande är dess funktion. Faktorer som då är av betydelse är att organet har en i lag grundad befogenhet att avgöra ärenden inom sitt kompetensområde. Dess avgöranden måste vidare vara bindande för parterna och förfarandet styras av bestämda regler. Det är också av vikt hur ledamöterna i organet tillsätts, vilka villkor som gäller deras tjänstgöring och vilka garantier som finns mot påverkan utifrån. Organet måste också vara oberoende i förhållande till regeringen och till parterna i målet. Med den sammansättning av Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner nu föreslås få, och med beaktande av de regler som föreslås gäller för nämnden, bedöms den uppfylla Europakonventionens krav på en oavhängig och opartisk domstol.

5 Föräldraledighet för statsråd

Regeringens förslag: Om statsministern medger att ett statsråd får vara föräldraledig ska avdrag göras på statsrådets arvode med 10 procent per dag för varje dag som statsrådet är helt eller delvis frånvarande.

Regeringens bedömning: Det finns redan i dag möjlighet för ett statsråd att få vara helt eller delvis frånvarande från sitt uppdrag för att ta hand om sitt barn. Någon särskild reglering för att ett statsråd ska kunna få vara föräldraledig behövs således inte. Regeringskansliet hanterar avdrag på arvodet då ett statsråd är frånvarande.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller inte haft några invändningar mot utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Möjlighet till ledighet som statsråd

Enligt föräldraledighetslagen (1995:584) har en arbetstagare som är förälder rätt att, under vissa förutsättningar, vara ledig från sitt arbete för att ta hand om sitt barn. Ett statsråd är inte arbetstagare i arbetsrättslig bemärkelse, utan en arvoderad uppdragstagare. Det föreligger därför inte någon rätt till föräldraledighet från uppdraget enligt föräldraledighetslagen.

Ett statsråds uppdrag är av mycket speciell karaktär och går inte att jämföra med en anställning i vanlig mening. Uppdraget saknar anställningstrygghet, eftersom det när som helst kan avslutas efter beslut av statsministern eller om riksdagen förklarar att statsministern eller statsrådet inte har riksdagens förtroende. Ett statsråd förutsätts i princip alltid vara i tjänst, även om regleringen i regeringsformen utgår från att statsministern och andra statsråd kan ha förfall att fullgöra sina uppgifter, t.ex. på grund av sjukdom eller ledighet.

Även en riksdagsledamot har ett uppdrag av speciell karaktär. En riksdagsledamot har emellertid en reglerad möjlighet till att få vara föräldraledig. Denna rätt är reglerad i 5 kap. 3 § RO, där det anges att en ledamot efter ansökan kan få ledigt från sitt uppdrag. Av 5 kap. 4 § RO framgår att talmannen beslutar om ledighet på grund av sjukdom eller föräldraledighet.

Ett statsråd som vill vara ledig för att ta hand om sitt barn har redan i dag möjlighet till detta, under förutsättning att statsministern medger det. Frågan om ett statsråds ledighet för att ta hand om sitt barn kan hanteras på olika sätt med stöd av gällande regelverk.

När ett statsråd har behov av att vara frånvarande för att ta hand om sitt barn är det vanligaste i dag att statsrådet, efter överenskommelse med statsministern, minskar intensiteten i sitt arbete under en kortare tid. Statsrådet förväntas under den tiden ändå vara ständigt tillgänglig och således fortsatt i arbete. Om statsrådet är frånvarande vid ett regeringssammanträde ersätts statsrådet av ett annat statsråd enligt ersätтарlistan, dvs. på samma sätt som då statsråd av andra orsaker inte kan delta i ett regeringssammanträde.

Om ett statsråd vill vara helt ledig under en något längre period för att ta hand om sitt barn kan statsministern förordna ett annat statsråd att föredra det frånvarande statsrådets ärenden genom ett förordnande enligt 7 kap. 5 § RF. Så har exempelvis skett då statsråd varit frånvarande på grund av längre tids sjukdom.

I en situation då ett statsråd vill vara föräldraledig under en betydligt längre tid kan statsministern utse ett helt nytt statsråd och därefter förordna det statsrådet att ta ansvar för det frånvarande statsrådets ärenden.

Statsrådets uppdrag gör det dock svårt att vara helt ledig, åtminstone en längre tid. Som utredaren påpekat så innebär statsrådsuppdragets karaktär att det är svårt och i vissa avseenden även olämpligt att ge ett statsråd möjlighet till ledighet för att ta hand om sitt barn på samma villkor som följer av föräldraledighetslagen. Samtidigt är det angeläget att även ett statsråd, i den utsträckning som uppdraget tillåter detta, ges möjlighet att ta hand om sitt barn. Regeringen anser dock att den möjlighet som finns i dag för statsråd att få ledigt för att ta hand om sitt barn är tillräcklig och inte behöver regleras särskilt. Föräldraledighetslagen kan emellertid vara till vägledning när fråga om sådan ledighet aktualiseras.

Enligt 6 kap. 1 § RF har statsministern full beslutanderätt i de frågor som gäller statsrådets tjänstgöring och regeringens sammansättning. Det är således upp till statsministern att i varje enskilt fall fatta beslut om, och i vilken omfattning, ett statsråd ska få möjlighet att vara ledig för att ta hand om sitt barn. Statsministerns beslut bör kunna tas in i statsministerns protokoll enligt bestämmelserna i förordningen (2007:725) om beslut och protokoll hos regeringen.

I samtliga fall då ett statsråd beviljas ledighet, oavsett orsak, ingår statsrådet fortfarande i regeringen och är således ansvarig inför riksdagen i enlighet med 1 kap. 6 § RF. Det statsråd som ersätter det frånvarande statsrådet har samma konstitutionella ansvar som övriga statsråd.

Statssekreterare och andra vars anställning är kopplad till det statsråd som är frånvarande bör kunna behålla sina anställningar under frånvaro-tiden.

Avdrag på arvodet

Av 2 § statsrådsarvodeslagen framgår att om ett statsråd inte fullgör sitt uppdrag på grund av sjukdom, ska avdrag göras på statsrådets arvode och den avlöningsförstärkning som beviljats. Det är Regeringskansliet som betalar ut statsrådets arvoden och också gör avdrag på arvodet vid frånvaro på grund av sjukdom.

Regeringen anser att det är rimligt att ett statsråd som beviljats ledigt för att ta hand om sitt barn också får räkna med att avdrag ska göras på arvodet. Detta bör framgå av statsrådsarvodeslagen.

När det gäller storleken på avdraget kan noteras att en riksdagsledamot som beviljats föräldraledigt får avdrag på riksdagsarvodet i enlighet med de bestämmelser som gäller för arbetstagare i riksdagen. Om villkoren är uppfyllda har anställda i Regeringskansliet, liksom andra föräldralediga, rätt till föräldrapenning från Försäkringskassan. De har därutöver också rätt till en kompletterande ersättning från arbetsgivaren, s.k. föräldralön, enligt ett särskilt avtal om föräldralön i Regeringskansliet. I normalfallet innebär det att den anställda får 90 procent av lönen vid uttag av hel föräldraledighet med full föräldralön och hel föräldrapenning från Försäkringskassan. Ett statsråd som beviljats föräldraledigt bör få ett avdrag på sitt arvode i motsvarande mån. Det innebär att statsrådets arvode under föräldraledigheten ska minskas med 10 procent. Avdraget bör göras även om statsrådet behåller vissa arbetsuppgifter under sin föräldraledighet.

En riksdagsledamot som är föräldraledig kan under ledigheten ha rätt till ersättning för logikostnader, se 5 kap. 9 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Om en anställd i Regeringskansliet beviljats tillägg för dubbelt boende så saknas det stöd för att göra avdrag från detta tillägg under föräldraledigheten. Det bör därför inte heller göras något avdrag på ett statsråds ersättningar som beviljats utöver arvodet, som exempelvis ersättning för logikostnad.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att ett statsråd som av statsministern beviljats ledigt för att ta hand om sitt barn ska få ett avdrag på sitt arvode per dag med 10 procent för varje dag eller del av dag som statsrådet är frånvarande. Regeringskansliet bör hantera avdraget på arvodet på samma sätt som avdrag görs då ett statsråd är frånvarande på grund av sjukdom.

Eftersom det kan förväntas att föräldraledighet endast kommer att beviljas i ett fåtal fall bör, i enlighet med vad *Försäkringskassan* anfört, frågan om arvodet hanteras enkelt och fristående från reglerna i socialförsäkringsbalken.

6 Konsekvensbeskrivning

6.1 Ekonomiska konsekvenser för staten

Regeringens bedömning: Förslagen kan hanteras inom ramen för befintliga anslag.
--

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat bedömningen särskilt.

Skälen för regeringens bedömning: Statsråd och statssekreterare bedöms redan i dag i mycket stor utsträckning agera på ett sådant sätt så att intressekonflikter inte ska uppstå då de går över till ett annat uppdrag, en annan anställning eller etablerar näringsverksamhet. Övergångsrestriktioner bedöms därför sällan behöva komma att meddelas. Den ersättning som kan komma att utgå vid meddelad övergångsrestriktion ska vidare vara subsidiär i förhållande till vad personen kan få i avgångsersättning eller avgångsvederlag. I de flesta fall kommer därför inte någon ersättning på grund av meddelad övergångsrestriktion sällan komma att fastställas. Kostnaderna för ersättningen för en meddelad övergångsrestriktion kommer att belasta Regeringskansliets budget. Det aktuella förslaget skulle dock kunna leda till att något fler f.d. statsråd eller statssekreterare erhåller avgångsvederlag och under en längre tid. De ovan nämnda kostnaderna bedöms dock rymmas inom befintlig anslagsram.

Kostnaderna för ledamöter och sekreterare i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner beräknas uppgå till cirka 300 000 kronor per år. Även denna kostnad, som kommer att belasta Riksdagsförvaltningens anslag, bedöms rymmas inom befintlig budget.

När det gäller förslaget om att avdrag ska göras på ett statsråds arvode när han eller hon är ledig för att ta hand om sitt barn så innebär det i sig en besparing för Regeringskansliet. Skulle statsministern utse ett nytt statsråd under aktuell tid så uppstår dock ökade kostnader. Dessa bedöms dock rymmas inom befintlig anslagsram.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att merkostnaderna till följd av förslagen kan hanteras inom Regeringskansliets och Riksdagsförvaltningens anslagsramar.

6.2 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning: Införandet av den föreslagna regleringen bedöms inte påverka möjligheterna till rekrytering av statsråd och statssekreterare.

Ett statsråd som är ledig från sitt uppdrag för att ta hand om sitt barn kan få en något lägre avgångsersättning om han eller hon avgår under ledigheten.

När avdrag görs med 10 procent av statsrådets arvode under föräldraledigheten kan hans eller hennes tjänstepension komma att påverkas något, men den allmänna pensionen påverkas inte.

En utökad reglering av statsråds möjligheter att ta ut föräldraledighet kan i förlängningen leda till ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har inte redovisat någon bedömning av förslagens effekter på möjligheterna att rekrytera statsråd och statssekreterare.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har kommenterat bedömningen särskilt.

Skälen för regeringens bedömning

Förslaget om övergångsrestriktioner

Förslaget om att statsråd och statssekreterare ska anmäla alla uppdrag och anställningar i annan än statlig verksamhet och etablering av näringsverksamhet, och att detta ska prövas av en särskild nämnd som kan ålägga personen i fråga en övergångsrestriktion kan tänkas påverka enskilda individers intresse av ett uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare negativt. Både statsråd och statssekreterare är politiskt tillsatta befattningar och utgör dock två av statens högsta befattningar. Personer som haft dessa uppdrag och anställningar har oftast mycket goda möjligheter att få andra höga befattningar efter att de avslutat sitt uppdrag eller anställning, såväl inom offentlig som privat sektor. De övergångsrestriktioner som kan aktualiseras kommer att gälla under en begränsad tid, under vilken det tidigare statsrådet eller den tidigare statssekreteraren har rätt till ersättning om hon eller han inte kan tillträda ett uppdrag, en anställning eller etablera en näringsverksamhet med anledning av restriktionen. Regeringen bedömer dock att befattningarna som statsråd eller statssekreterare är av så pass stort intresse för de potentiella kandidaterna att regleringen inte i någon större utsträckning kommer att påverka det intresse som finns för att bli erbjuden någon av befattningarna. Som utredaren konstaterat har vidare motsvarande reglering funnits i Norge under lång tid utan att man där kunnat se att rekryteringen påverkats negativt.

Införandet av den föreslagna regleringen bedöms mot denna bakgrund inte påverka möjligheterna till rekrytering av statsråd och statssekreterare.

Förslaget om arvodesavdrag vid föräldraledighet

Om fler statsråd, män som kvinnor, är lediga från sitt uppdrag för att ta hand om sina barn kan det utgöra ett symbolvärde, som i förlängningen kan bidra till ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. I övrigt bedöms förslaget inte ha några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Som angetts i avsnitt 4.8 beslutar Statsrådsarvodesnämnden om avgångsersättning för statsråd. Enligt nämndens riktlinjer motsvarar avgångsersättningen samma belopp som statsrådet fick i arvode vid avgången. Det är upp till nämnden att avgöra om ersättningen till ett statsråd som avgår under föräldraledigheten ska begränsas till beloppet.

När avdrag görs med 10 procent av statsrådets arvode under föräldraledigheten kan tjänstepensionen komma att påverkas något. Den förmånsbestämda tjänstepensionens storlek är beroende av antal tjänsteår och pensionsunderlaget. Avsättningen av de avgiftsbestämda delarna beror på det utbetalade arvodet. Då det kan förväntas att ett statsråd endast under en kortare tid kommer att ha reducerat arvode på grund av föräldraledighet kommer det endast bli en ytterst marginell påverkan på tjänstepensionen. Det är det reducerade arvodet som ska rapporteras till Statens tjänstepensionsverk och som utgör den pensionsgrundande lön som ska ingå i pensionsunderlaget. Föräldraledigheten påverkar inte den pensionsgrundande tjänstetiden. Avsättningen till premiebestämd ålderspension kommer dock att minska i den mån som arvodet minskas och frånvaron kommer inte att utgöra föräldraledighet i den mening som avses i tjänstepensionsbestämmelserna.

För den allmänna pensionen är endast inkomster upp till 7,5 inkomstbasbelopp som är pensionsgrundande. Då statsrådsarvodet överstiger det beloppet kommer avdraget om 10 procent inte få någon inverkan på den allmänna pensionen.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Samtliga lagförslag ska träda i kraft den 1 juli 2018.

Lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet ska tillämpas första gången för dem som innehar ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare när lagen träder i kraft.

Vid inrättandet av det organ som ska pröva anmälningar om övergångar ska tre av de ordinarie ledamöterna väljas för sex år och två av dem för fyra år.

Regeringens bedömning: Det finns inget behov av övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat förslaget eller bedömningen särskilt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Den nya lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet bör träda i kraft den 1 juli 2018, i god tid före kommande riksdagsval. Lagen bör tillämpas första gången på de statsråd och statssekreterare som innehar ett uppdrag eller en anställning vid tidpunkten för lagens ikraftträdande. Det bedöms inte rimligt att tillämpa lagen på de f.d. statsråd eller statssekreterare som slutat före lagens ikraftträdande.

Även övriga lagförslag bör träda i kraft den 1 juli 2018.

För att undvika att alla val efter det att Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner nämnden har inrättats sker samtidigt bör vid inrättandet av nämnden tre av de ordinarie ledamöterna väljas för sex år och två av dem för fyra år.

Det bedöms saknas behov av övergångsbestämmelser för lagförslagen.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet

1 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.1.

I paragrafen anges att lagen gäller för personer som innehar eller avslutat ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare. Med statssekreterare avses även kabinettssekreterare i Utrikesdepartementet.

2 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.6.

I paragrafen finns en aktsamhetsbestämmelse som ska beaktas vid samtliga övergångar till och vid utövandet av nya uppdrag eller nya anställningar samt vid etablering av näringsverksamhet som ett statsråd eller en statssekreterare gör efter det att han eller hon har avslutat sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare. Även övergångar som sker efter den period som omfattas av regleringen i 6 och 7 §§, samt övergångar till statlig verksamhet och sådana uppdrag som avses i 4 § fjärde stycket, omfattas av regleringen. De risker som statsrådet eller statssekreteraren därvid ska sträva efter att undvika är dock desamma (jfr 5 §). De aktuella riskerna torde avta ju längre tid som går efter att ett statsråd eller en statssekreterare avslutat sitt uppdrag respektive sin anställning.

3 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Av *första stycket* framgår att det för prövningar av anmälningar i enlighet lagen ska finnas ett särskilt prövningsorgan, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Av *andra stycket* framgår att ytterligare bestämmelser om myndighetens verksamhet finns i lagen med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner finns närmare bestämmelser om myndighetens verksamhet. Ersättningen till ledamöterna regleras i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. I 13 kap. 14 a § riksdagsordningen finns bestämmelser om nämndens sammansättning, val av dess ordförande och ledamöter samt kvalifikationskrav för dessa.

4 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.1 och 4.2.

I *första stycket* anges att en övergångsrestriktion i form av karens eller ämnesrestriktion kan meddelas av Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner för en person som är eller har varit statsråd eller statssekreterare, och som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet. Karens och ämnesrestriktion kan kombineras. Det innebär t.ex. att ett statsråd som vill påbörja en viss anställning kan meddelas karens för en viss tid som direkt följs av en tid av ämnesrestriktion.

Med karens avses enligt *andra stycket* tid då en person inte får påbörja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet, etablera näringsverksamhet eller ha annat än kontakter av praktisk natur med en viss framtida uppdragsgivare eller arbetsgivare. Med att etablera näringsverksamhet avses även att återuppta sådan verksamhet som statsrådet eller statssekreteraren tidigare bedrivit, men låtit vila under uppdraget respektive anställningen. Av den valda formuleringen följer att regleringen inte omfattar sådana uppdrag eller sådan näringsverksamhet som statsrådet eller statssekreteraren haft respektive bedrivit under sitt uppdrag respektive sin anställning. Inte heller omfattas en återgång till en anställning som personen varit tjänstledig från eftersom denna inte kan betraktas som en ny anställning. Med annan än statlig verksamhet avses all verksamhet där staten inte är huvudman. Bolag som helt eller delvis ägs av staten anses i denna lag utgöra annan än statlig verksamhet. Uppdrag som riksdagsledamot är att betrakta som uppdrag i statlig verksamhet. Med kontakter av praktisk natur avses t.ex. kontakter om ersättning och placeringsort. Även kontakter som gäller vilka frågor eller områden statsrådet eller statssekreteraren ska arbeta med anses som kontakter av praktisk natur. Kontakter som avser de aktuella frågorna eller områdena i sak är dock inte tillåtna. Deltagande i kurser, seminarier eller sociala aktiviteter som den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren anordnar faller också utanför det tillåtna området.

Enligt *tredje stycket* avses med ämnesrestriktion den tid då en person, inom ramen för ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller näringsverksamhet, inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden.

I *fjärde stycket* anges att vissa uppdrag inte omfattas av regleringen i paragrafen. De uppdrag som undantas är sådana förtroendeuppdrag som anges i 4 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), dvs. uppdrag som ledamot och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar, revisor, ledamot och ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd, de beslutande församlingarnas beredningar samt revisor i ett kommunalförbund. Till de undantagna uppdragen hör också uppdrag som kommunalråd, landstingsråd, oppositionsråd och liknande. Även partipolitiska uppdrag undantas. Med partipolitiska uppdrag avses förtroendevalda uppdrag för politiska partier.

5 §

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.1 och 4.2, anges de kriterier som gäller för att en övergångsrestriktion ska kunna meddelas. Regleringen är tvingande. En övergångsrestriktion ska alltså meddelas om kriterierna i fråga är uppfyllda.

Av *första stycket* framgår att en övergångsrestriktion kan meddelas för en person som inom ramen för sitt uppdrag respektive sin anställning har förvärvat sådan information eller kunskap som gör att det, om personen påbörjar ett visst nytt uppdrag eller en viss ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablerar viss näringsverksamhet, finns risk för att viss skada uppstår. Det sagda innebär att en övergångsrestriktion inte kan komma i fråga till följd av information och kunskap som ett statsråd eller en statssekreterare fått i en annan egenskap. Med tanke på att statsråd och statssekreterare arbetar en stor del av dygnet, och att statsråden förutsätts i princip alltid vara i tjänst, torde utrymmet för att kunna hävda att viss information eller kunskap har erhållits som privatperson, vara mycket litet. En restriktion ska meddelas om det finns en risk för ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas. Det behöver således inte slås fast att det faktiskt kommer att uppstå en skada eller en otillbörlig fördel utan det räcker med att det finns en risk för att så är fallet. Det uppställs heller inte något krav på riskens storlek, utan det räcker att en risk kan konstateras. Med enskild person såväl fysiska som juridiska personer. Fördelen kan vara av såväl ekonomisk som annan natur.

Som exempel på en risk för skada för staten av något slag kan nämnas att ett tidigare statsråd i en avtalsförhandling mellan en tänkt ny uppdragsgivare och en statlig myndighet kan använda sig av information och kunskap som han eller hon fått med anledning av sitt tidigare uppdrag och som andra inte har tillgång till. Detta skulle också kunna utgöra en risk för otillbörlig fördel för någon enskild. En sådan risk kan också finnas om någon person under sin tid som statsråd varit involverad i diskussioner om nya regler på ett visst område, men där detaljerna om dessa regler ännu inte är allmänt kända. Om det f.d. statsrådet då börjar arbeta för en upp-

dragsgivare inom området i fråga, kan den nya uppdragsgivaren få otillbörliga fördelar. Dessa behöver inte nödvändigtvis vara av ekonomisk natur. En risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas kan uppkomma i en mängd situationer. Även i de exempel som redovisats ovan kan en risk för förtroendskada för staten finnas.

Bedömningen av huruvida det finns skäl att meddela en övergångsrestriktion måste avgöras från fall till fall, med utgångspunkt i omständigheterna för den aktuella övergången. Övergångar till rent ideella uppdrag i t.ex. lokala idrottsföreningar kan sällan anses innebära att några av de angivna riskerna aktualiseras. Detsamma torde vara fallet vid övergångar till uppdrag eller anställningar i flertalet mellanstatliga internationella organisationer som t.ex. FN och EU. Den närmare avgränsningen får dock avgöras vid tillämpningen av regelverket.

Av *andra stycket* framgår att nämnden, om risken för skada eller otillbörlig fördel kan undvikas med såväl karens som ämnesrestriktion, ska välja den senare restriktionen.

6 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.2.

I *första stycket* anges vad nämnden ska ta hänsyn till vid sin bedömning av för hur lång tid en övergångsrestriktion ska meddelas. Vid bedömningen av vilken tid som restriktionen ska avse bör nämnden beakta hur lång tid den information eller kunskap som statsrådet eller statssekreteraren har, eller övergången i sig, kan orsaka risk för skada för staten, en risk för otillbörlig fördel för någon enskild eller en risk för att allmänhetens förtroende skadas. Prövningen ska ske med utgångspunkt i den anställning, det uppdrag eller den näringsverksamhet som den enskilde avser påbörja. Längden på den meddelade restriktionen måste stå i proportion till risken för skada, varför både korta som långa löptider kan meddelas.

I *andra stycket* anges att en övergångsrestriktion som längst kan omfatta tolv månader efter att uppdraget eller anställningen avslutades. Bestämelsen innebär att t.ex. ett statsråd som avser att påbörja ett nytt uppdrag sju månader efter avslutat uppdrag som statsråd kan meddelas en övergångsrestriktion för som längst fem månader.

7 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.3, behandlar statsråds och statssekreterares skyldighet att anmäla övergångar.

Av *första stycket* framgår att statsråd och statssekreterare är skyldiga att anmäla alla nya uppdrag och nya anställningar i annan än statlig verksamhet och all etablering av näringsverksamhet till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner. Anmälningsskyldigheten omfattar alla nya uppdrag och nya anställningar samt sådan etablering av näringsverksamhet som statsrådet eller statssekreteraren planerar att påbörja inom tolv månader från det att han eller hon avslutat sitt uppdrag eller sin anställning. Anmälningsskyldigheten är således tidsbegränsad. Efter att den aktuella tiden löpt ut gäller dock aktsamhetsbestämmelsen i 2 §. Anmälningsskyldigheten omfattar även sådan

näringsverksamhet som statsrådet eller statssekreteraren bedrivit tidigare, men låtit vila under sitt uppdrag respektive sin anställning. Anmälningsskyldigheten omfattar dock inte en återgång till en anställning som personen varit tjänstledig från eftersom denna inte kan betraktas som en ny anställning. Anmälningsskyldigheten omfattar inte heller ett uppdrag eller en näringsverksamhet som ett statsråd eller en statssekreterare haft respektive bedrivit under sitt uppdrag respektive sin anställning.

Enligt *andra stycket* är ett statsråd eller en statssekreterare som fått ett beslut från nämnden skyldig att göra en ny anmälan, om det inom tolv månadersfristen sker en betydande ändring av den anställning, det uppdrag eller den näringsverksamhet som tidigare prövats. Med betydande ändring avses den situationen att statsrådet eller statssekreteraren får väsentligt ändrade arbetsuppgifter, utan att det för den skull går att säga att det är tal om ett helt nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny typ av näringsverksamhet.

8 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.3, reglerar vad som gäller för statsrådets och statssekreterarnas anmälningar av övergångar.

Av *första stycket* framgår att Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner avgör hur anmälan ska ske.

Av *andra stycket* framgår att huvudansvaret för att lämna in uppgifter ligger på statsrådet eller statssekreteraren.

I *tredje stycket* ges nämnden rätt att själv hämta in information. Innan detta sker ska dock nämnden ge anmälaren möjlighet att själv komplettera sin anmälan.

9 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

I *första stycket* anges den tidsfrist inom vilken nämnden ska pröva ett statsråds eller en statssekreterares anmälan, från det att en fullständig anmälan finns hos nämnden. Tidsfristen uppgår till tre veckor. Det är nämnden som avgör när anmälan är fullständig. Något särskilt beslut för att markera att så är fallet behöver dock inte fattas. Nämnden bör dock underrätta statsrådet eller statssekreteraren när anmälan bedöms vara fullständig.

Av *andra stycket* följer att det ankommer på nämnden att även besluta om ersättning enligt 11 §, i det fall att nämnden beslutat att meddela anmälaren en restriktion.

10 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.3.

I *första stycket* finns ett förbud för statsrådet eller statssekreteraren att påbörja det uppdrag, den anställning eller den verksamhet som anmälts innan nämnden har meddelat sitt beslut. Om nämnden inte har meddelat ett beslut inom den treveckorsfrist som anges i 9 § första stycket får dock

det anmälda uppdraget eller anställningen påbörjas eller näringsverksamheten etableras.

I andra stycket finns ett förbud mot att ett tidigare statsråd eller en tidigare statssekreterare utför betydligt ändrade arbetsuppgifter eller genomför betydande ändringar i den näringsverksamhet som tidigare anmälts inom den treveckorsfrist som anges i 9 § första stycket. För att statsrådet eller statssekreteraren ska kunna uppfylla kraven i bestämmelsen bör han eller hon innan avtalet om anställningen eller uppdraget ingås klargöra de krav som regleringen uppställer för sin arbets- respektive uppdragsgivare. Vid behov kan ett särskilt villkor även tas in i avtalet.

11 §

I paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.8, anges under vilka förutsättningar ett statsråd eller en statssekreterare har rätt till ersättning under tiden som en övergångsrestriktion gäller.

I *första stycket* anges att det tidigare statsrådet eller den tidigare statssekreteraren har rätt till ersättning om personen till följd av restriktionen inte kan tillträda det nya uppdraget eller den nya anställningen eller etablera näringsverksamhet. Ett beslut om karens medför alltid att det tidigare statsrådet eller den tidigare statssekreterare inte kan tillträda uppdraget eller anställningen eller etablera näringsverksamheten. Vid bedömningen av om ersättning ska utgå för ämnesrestriktion får nämnden lita till uppgifterna från det statsråd eller den statssekreterare som har meddelats ämnesrestriktionen.

Av *första stycket* framgår att ersättningen är subsidiär i förhållande till ett statsråds avgångsersättning eller en statssekreterares avgångsvederlag. Först om en rätt till avgångsersättning eller avgångsvederlag saknas ska en särskild ersättning för övergångsrestriktion utgå. Den situation då ersättning först och främst kommer att kunna utgå enligt bestämmelsen torde vara i de fall då en f.d. statssekreterare avslutat sin anställning på eget initiativ och då inte är berättigad till något avgångsvederlag.

Rätten till ersättning framgår av lagen och nämndens beslut. Av *andra stycket* framgår dock att storleken på ersättningen samt avräkningsreglerna motsvarar vad som gäller för avgångsersättning och avgångsvederlag.

12 §

Bestämmelsen, som behandlas i avsnitt 4.4, innebär att ett statsråd eller en statssekreterare alltid har rätt att få en omprövning av nämndens beslut. Det uppställs inte någon gräns för hur många gånger en omprövning kan begäras av ett och samma beslut. Fristen för omprövning är densamma som för den första prövningen, dvs. tre veckor.

En anmälan kan exempelvis föranledas av ett önskemål av den enskilde om förnyad prövning av samma underlag som tidigare redovisats för nämnden eller av nya tillkommande uppgifter, t.ex. ändrade inkomstförhållanden.

13 §

Av paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.4, framgår att nämndens beslut inte får överklagas. Bestämmelser om överklagande av beslut som avser utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

Ikraftträdandebestämmelserna

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 7.

Första punkten anger att lagen träder i kraft den 1 juli 2018.

Andra punkten anger att lagen ska tillämpas första gången på de som innehar ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare när lagen träder i kraft. Det innebär att regleringen ges en viss retroaktiv verkan då befintliga statsråd och statssekreterare kommer att omfattas av lagen. Lagen tillämpas dock inte på de f.d. statsråd eller f.d. statssekreterare som slutat före lagens ikraftträdande.

8.2 Förslaget till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner

1 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Av *första stycket* framgår att uppgifterna för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner framgår av lagen om restriktioner för vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet.

I *andra stycket* klargörs att nämnden är en myndighet under riksdagen.

2 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Enligt bestämmelsen är det nämnden som kollektivt som ansvarar för ledningen av myndigheten.

3 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Bestämmelsen handlar om hur nämnden ska vara sammansatt. Närmare bestämmelser om sammansättningen och kvalifikationskraven för de som ingår i nämnden, val till denna m.m. finns i 13 kap. 14 a § riksdagsordningen.

4 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 4 § lagen (2012:880) med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

5 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 5 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

6 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 6 §§ lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

7 §

Paragrafen behandlas avsnitt 4.9.

Enligt *första stycket* ska nämnden sammanträda på kallelse av ordförande eller ersättaren för ordföranden.

I *andra stycket* anges att nämnden är beslutsför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden och två övriga ledamöter deltar i beslutet. Det krävs inte en fysisk närvaro vid ett sammanträde.

För ärenden av enkel beskaffenhet gäller enligt *tredje stycket* att nämnden är beslutsför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden deltar. Det finns dock inget som hindrar att fler deltar i ett sådant beslut. Ärenden av enkel beskaffenhet kan vara sådana där det är uppenbart att det inte finns några beröringspunkter mellan det tidigare och det tänkta uppdraget.

8 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Enligt bestämmelsen har nämnden alltid rätt att anlita experter om det behövs för att nämnden ska kunna fullgöra sina uppgifter.

9 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 10 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

10 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.8 och 4.9.

Enligt bestämmelsen ska nämnden när den fattar ett beslut om en ersättningsgill övergångsrestriktion meddela Regeringskansliet beslutet, eftersom ersättningen ska hanteras av Regeringskansliet och belasta anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m. under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

11 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 13 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

12 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 13 § lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.2).

13 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 15 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

14 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 16 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

15 §

Paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, motsvarar 18 § lagen med instruktion för Valprövningsnämnden (se 2012/12:RS1 avsnitt 7.1).

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

1 a §

Ändringen av bestämmelsen, som behandlas i avsnitt 4.9, är en följd av att det till ordföranden och ledamöterna i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner ska utgå arvode. Arvode utgår enbart som årsarvode. Ersättaren för ordföranden får inget särskilt tillägg.

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

1 §

Ändringen av paragrafen, som behandlas i avsnitt 4.9, innebär att lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter ska tillämpas vid överklagande av bl.a. ärenden om utlämnande av en handling eller en uppgift i ett övergångsärende. Av 7 § andra stycket följer att ett sådant beslut ska överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen om talan förs av en enskild eller av en kommunal myndighet.

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m.

2 a §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 5, och innehåller bestämmelser om förändringarna i arvode som följer av att statsministern fattat beslut om att medge ett statsråd frånvaro från uppdraget som statsråd för att ta hand om sitt barn. Föräldraledighetslagen kan vara till vägledning när fråga om sådan ledighet aktualiseras.

I paragrafen slås fast att, om statsministern medger ett statsråd hel eller delvis frånvaro från statsrådsuppdraget för att ta hand om sitt barn, ska avdrag göras med tio procent av statsrådets arvode per dag och att avdraget ska göras för var och en av de dagar statsrådet är frånvarande i en eller annan omfattning. Avdragets storlek per dag är alltså detsamma oavsett om statsrådet är helt eller delvis frånvarande.

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.6 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

32 kap. 6 b §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 4.5.

Enligt *första stycket* ska sekretess gälla i ett ärende om prövning enligt lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet för uppgift om en enskilds personlig eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Ett s.k. omvänt skaderekvisit gäller, dvs. presumptionen är att uppgiften ska omfattas av sekretess.

Av *andra stycket* framgår att sekretessen upphör att gälla när ett slutligt beslut meddelas i ärendet, t.ex. när beslut i övergångsfrågan meddelas.

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

1 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.9.

Ändringen av bestämmelsen är en följd av att Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner är en nämndmyndighet under riksdagen, se 1 § andra stycket förslaget till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Ikraftträdandebestämmelsen

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

8.8 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801)

13 kap. 14 a §

Paragrafen, som är ny, behandlas i avsnitt 4.9.

Av bestämmelsen framgår hur Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner ska vara sammansatt, vilka kvalifikationskrav som gäller för de som ingår i den samt hur val till nämnden bereds och i övrigt går till. Det finns inget förbud mot att en person väljs om efter det att hans eller hennes mandatperiod har löpt ut.

En övrig ledamot kan uppfylla flera av de kvalifikationskrav som uppställs. Skulle en sådan ledamot ha erfarenhet av att vara såväl statsråd som statssekreterare är kravet på att det i nämnden ska finnas erfarenhet av båda dessa yrkeskategorier uppfyllt. Vid utseendet av ledamöter bör i övrigt säkerställas att nämnden tillförs kompetens på alla de områden som kan vara av betydelse för dess prövning.

Tilläggsbestämmelse 13.14 a.1

Bestämmelsen, som är ny, behandlas i avsnitt 4.9.

Av bestämmelsen framgår att det är Konstitutionsutskottet som ska bereda val av ledamöter m.fl. i Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner.

Ikraftträdandebestämmelserna

Bestämmelserna behandlats i avsnitt 7.

Första punkten anger att lagen träder i kraft den 1 juli 2018.

Andra punkten anger att första gången då val sker ska tre av ledamöterna väljas för sex år och två för fyra år. Regleringen syftar till att undvika att alla ledamöter alltid väljs samtidigt.

Sammanfattning av betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20)

Förslaget i korthet

I betänkandet presenterar vi tre modeller som kan användas som stöd för hur ett statsråds frånvaro i en eller annan grad för att vara hemma med sitt barn kan se ut. Det är alltid ytterst statsministern som avgör om en sådan frånvaro kan medges och hur den i så fall ska utformas. De tre modeller vi tagit fram är följande.

- Statsministern utser en ersättare enligt den s.k. ersättarlistan.
- Statsministern utser en eller flera ersättare genom s.k. § 5-förordnande.
- Statsministern förordnar ett nytt statsråd.

I samtliga fall behåller statsrådets politiska stab som huvudregel sin anställning under statsrådets frånvaro. Statsrådets arvode minskas vid de två sistnämnda modellerna med tio procent. Modellerna bedöms rymmas inom befintligt regelverk och kan tillämpas redan i dag. En bestämmelse om reducering av arvodet föreslås dock föras in i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. Vid modell två och tre fattar statsministern ett särskilt beslut om att frånvaro medges. Beslutet tas in i statsministerns protokoll.

Närmare om våra överväganden

Konstitutionsutskottet har vid flera tillfällen uttalat att ett statsråd i princip alltid förutsätts vara i tjänst. Eftersom ett statsråd inte är arbetstagare i arbetsrättslig bemärkelse har han eller hon inte, till skillnad mot arbetstagare som omfattas av föräldraledighetslagen (1995:584), någon formell rätt till föräldraledighet. Statsråd som

vid uppdragets början har varit eller under uppdragets gång har blivit föräldrar har dock i varierande grad försökt hitta lösningar för att kunna förena statsrådsuppdraget med att åtminstone i någon mån vara hemma med sina barn. Det statsråd som önskat tillbringa mer tid med sitt barn har då formlost dragit ned på intensiteten i sitt arbete och vid vissa regerings-sammanträden ersatts enligt den s.k. ersättarlistan. I regel har statsrådets statssekreterare tagit ett ökat ansvar för några av statsrådets uppgifter.

Det står givetvis ett statsråd fritt att när som helst begära sitt entledigande från statsrådsuppdraget för att på så vis kunna ta hand om sitt barn. Vi anser dock att ett statsråd inte i alla sådana situationer ska behöva begära sitt entledigande. I stället bör det finnas en mer uttalad möjlighet för ett statsråd till hel eller delvis frånvaro för ett sådant ändamål. Det kan konstateras att riksdagens ledamöter sedan flera år tillbaka har en möjlighet att vara föräldralediga i enlighet med bestämmelserna i riksdagsordningen (2014:801). En jämförelse med våra nordiska grannländer visar

också att det för de norska statsråden finns en fastslagen ordning för föräldraledighet, fastställd genom kunglig resolution. Bilaga 1

Ett statsråd har ett uppdrag av en mycket speciell natur. Han eller hon måste hela tiden vara redo att agera i de frågor som han eller hon har huvudansvaret för och i frågor som rör regeringens politik som helhet. Eftersom statsministern har en i det närmaste suverän beslutanderätt i frågor om statsrådets tjänstgöring är det alltid statsministern som ytterst avgör om ett statsråd ska kunna vara frånvarande i en eller annan grad för att ta hand om sitt barn. Med tanke på statsrådsuppdragets karaktär ser vi dock det som svårt för ett statsråd att vara frånvarande annat än under en kort tid. Vissa ministerposter kan till och med vara av sådan karaktär att de lämnar ett mycket litet, om ens något, utrymme för att vara frånvarande för att ta hand om barn. Vi ser heller inte att det kan bli tal om en rätt till föräldraledighet, motsvarande den som anställda har enligt föräldraledighetslagen. I stället har vi identifierat tre modeller för hur ett statsråds frånvaro för att ta hand om sitt barn skulle kunna se ut. Vi bedömer att samtliga modeller ryms inom befintligt regelverk. Vilken modell som väljs får avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Vid utformandet av modellerna har vi strävat efter att ersättningsvillkoren för statsråden så långt som möjligt ska vara lika de som gäller för en arbetstagare som är föräldraledig, dock att ersättningsfrågan bör lösas fristående från socialförsäkringsbalkens (2010:110) regler och i stället regleras i lagen om arvoden till statsråden m.m. Modellerna innebär i korthet följande.

Statsministern utser ersättare enligt den s.k. ersättarlistan

Ett statsråd som tillfälligt vill minska arbetsbördan och även avstå från att delta vid vissa regeringssammanträden för att i stället ta hand om sitt barn kan ersättas av ett annat statsråd, i första hand genom den s.k. ersättarlistan. Statsrådet i fråga ingår fortfarande i regeringen och är således ansvarig inför riksdagen i enlighet med 1 kap. 6 § regeringsformen (RF). Det ersättande statsrådet får ett konstitutionellt ansvar för de beslut han eller hon bereder eller som en del av regeringen är med och beslutar i. Anställningen för till statsrådet knutna statssekreterare och politisk stab påverkas inte. Inte heller påverkas statsrådsarvodets storlek.

Statsministern utser en eller flera ersättare genom s.k. § 5-förordnande

Ett statsråd som annat än tillfälligt vill, så gott som helt eller delvis, minska sin arbetsbörda för att i stället ta hand om sitt barn kan ersättas genom att statsministern upphäver hans eller hennes eventuella förordnande som departementschef och/eller § 5-förordnande och i stället om så behövs förordnar ett annat statsråd som departementschef och utser en eller flera ersättare genom § 5-förordnande. Statsrådet i fråga ingår fortfarande i regeringen och är således ansvarig inför riksdagen i enlighet med 1 kap. 6 § RF. Det eller de statsråd som ersätter det frånvarande statsrådet får ett konstitutionellt ansvar för de beslut han eller hon bereder eller som en del av regeringen är med och beslutar i. Den till statsrådet i fråga knutna statssekreteraren behåller som huvudregel sin anställning, men arbetar under statsrådets frånvaro för statsrådets ersättare. Detsamma gäller för övriga personer i den politiska staben. Det frånvarande statsrådets arvode

minskas så att han eller hon under sin frånvaro får 90 procent av sitt ordinarie arvode. Eventuell avlöningsförstärkning och ersättning för logikostnad minskas inte.

Statsministern förordnar ett nytt statsråd

Ett statsråd som vill minska sin arbetsbörda helt för att i stället ta hand om sitt barn kan, om inte statsministern bedömer att entledigande ska ske, ersättas genom att statsministern utser ett nytt statsråd. Det nya statsrådet kan därvid utses jämte det frånvarande statsrådet och förordnas att i hans eller hennes ställe föredra ärenden och fatta beslut. Det kan också tänkas att statsministern önskar, tillfälligt eller inte, omfördela statsrådets ansvarsområden. Då kan det nya statsrådet i stället förordnas att ta över ett annat befintligt statsråds ansvarsområde och i hans eller hennes ställe föredra ärenden och fatta beslut, samtidigt som det befintliga statsrådet förordnas att ta över det frånvarande statsrådets ansvarsområde och i det frånvarande statsrådets ställe föredra ärenden och fatta beslut. Om det frånvarande statsrådet är departementschef, får statsministern utse en annan departementschef. Så kan också behöva ske om ett befintligt statsråd, som är departementschef, förordnas att ta över det frånvarande statsrådets ansvarsområde. Det frånvarande statsrådet ingår fortfarande i regeringen och är således ansvarig inför riksdagen i enlighet med 1 kap. 6 § RF. Det nya statsrådet får ett konstitutionellt ansvar för de beslut han eller hon bereder eller deltar i. Samtliga inblandade statssekreterare behåller som huvudregel sina anställningar. Detsamma gäller för övriga personer i den politiska staben. Det frånvarande statsrådets arvode minskas så att han eller hon under sin frånvaro får 90 procent av sitt ordinarie arvode. Eventuell avlöningsförstärkning och ersättning för logikostnad minskas inte. I normalfallet torde det ersättande statsrådet komma att entledigas när det frånvarande statsrådet återvänder från sin frånvaro. Det är dock en fråga som statsministern disponerar över.

I samtliga fall är det alltså statsministern som avgör om ett statsråd ska få vara frånvarande eller få lättnad i arbetsbördan för att ta hand om sitt barn och hur det i så fall ska utformas. Det är också statsministern som har att avgöra de frågor av praktisk natur som kan uppkomma. Vi tror att modellen att statsministern utser en ersättare enligt den s.k. ersättarlistan är den som kommer att användas mest. Det är också så statsråds frånvaro för att ta hand om sina barn synes ha lösts hittills. Modellen där statsministern utser en eller flera ersättare genom s.k. § 5-förordnanden tror vi inte kommer användas särskilt frekvent. Den modell där statsministern förordnar ett nytt statsråd föreställer vi oss kommer utnyttjas ännu mera sällan, om ens någonsin. För det fall ett statsråd önskar frånvaro från regeringsarbetet under mer än en kort tid, måste statsministern sannolikt välja att entlediga det berörda statsrådet. Förtroende för staten skadas.

Förslag till
lag om ändring i lagen (1991:359) om arvoden till
statsråden m.m.

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1991:359) om arvoden till statsråden m.m. ska införas en ny paragraf, 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Om statsministern genom särskilt beslut meder ett statsråd hel eller delvis frånvaro för att ta hand om statsrådets barn, ska avdrag göras på statsrådets arvode. Avdrag ska göras med tio procent av statsrådets arvode per dag för var och en av de dagar statsrådet är helt eller delvis frånvarande.

Denna lag träder i kraft den X.

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Föräldraledighet för statsråd? (SOU 2016:20)

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Göteborgs universitet genom Nationella sekretariatet för genusforskning (Genus), Stockholm universitet genom Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Kammarrätten i Stockholm, Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän (JO), Statsrådsarvodesnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen, Pensionsmyndigheten, Arbetsgivarverket, Kammarkollegiet, Skatteverket, Statens tjänstepensionsverk, Lunds universitet, Arbetsdomstolen, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges Akademiska Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har uppgett att de inte har några synpunkter på remissen eller att de avstår från att yttra sig.

Svenskt Näringsliv har beretts tillfälle att yttra sig, men inte hörts av.

Bakgrund

Frågan om det behövs en särskild ordning för statsråds och statssekreterares övergångar till annat uppdrag, anställning eller etablering av näringsverksamhet efter avslutat uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare har diskuterats under flera år. Bland annat har det väckts ett antal riksdagsmotioner i frågan och flera externa organ, såväl svenska som utländska, har uttryckt att Sverige bör införa en reglering. Det finns också exempel på övergångar gjorda av statsråd och statssekreterare till anställningar i näringslivet som har väckt uppmärksamhet och kritiserats. Sverige saknar dock än så länge en reglering på området. En rörlighet mellan offentlig och privat sektor har såväl fördelar som nackdelar. Å ena sidan bidrar den till att utveckla kompetens på båda håll. Å andra sidan kan risken för intressekonflikter öka. Två typer av risker brukar nämnas. Den ena typen uppstår när den anställda fortfarande arbetar i staten och är risken för otillbörlig påverkan till följd av löfte om en ny anställning. Den andra typen, vilken är den som oftast har diskuterats, avser situationen när personen har lämnat staten. Det finns då en risk för ett missbruk av information, kunskap eller kontakter med tidigare arbetskamrater som kan leda till en positiv särbehandling av den nya arbetsgivaren. Enbart misstanken – dvs. det krävs inte faktiska fall – om ett dylikt missbruk kan påverka förtroendet för staten och innebära skada för den. Skadan kan vara såväl ekonomisk skada som förtroendeskada. Medan en del andra länder har valt att reglera området – vissa genom lag och andra genom riktlinjer – har alltså varken riksdagen eller regeringen hittills ansett det nödvändigt med någon särskild reglering. I stället har man hänvisat till det skydd som ges genom reglerna om bl.a. bisysslor och sekretess. Vi har dock nu fått i uppdrag att undersöka om det behövs förändringar av förutsättningarna för statsråd och statssekreterare att, inom en viss tid efter det att de har lämnat sitt uppdrag respektive sin anställning, ingå avtal om respektive åta sig vissa typer av anställningar och uppdrag. Enligt våra direktiv ska vi vid utförandet av uppdraget inhämta synpunkter från bl.a. en parlamentariskt sammansatt referensgrupp.

Närmare om våra överväganden

En reglering ska införas genom en särskild lag

Vi föreslår att en reglering av statsråds och statssekreterares övergångar från uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare till uppdrag eller anställning i annan än statlig verksamhet eller etablering av näringsverksamhet ska införas. Regleringen ska ske genom en särskild lag, lagen om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet. För prövningen enligt lagen ska det finnas ett

särskilt prövningsorgan, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar. Vi bedömer att statssekreteraröverenskommelsen inte behöver ändras med anledning av den föreslagna regleringen.

En reglering kan minska risken för intressekonflikter och därmed också risken för skada för staten eller otillbörlig fördel för någon enskild. Den kan också underlätta för de statsråd och statssekreterare som önskar gå över till annan verksamhet genom att de inte helt på egen hand behöver bedöma om övergången är godtagbar eller inte. Bland annat mot bakgrund av att statsråd och statssekreterare befinner sig i liknande förtroendeställningar anser vi att regleringen ska se lika ut för de båda grupperna och oavsett om de lämnar sitt uppdrag eller sin anställning på eget initiativ eller av annan anledning.

Regleringen ska gälla vid övergångar till annan än statlig verksamhet

Regleringen ska gälla statsråd och statssekreterare som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet. Med övergångar till annan än statlig verksamhet avser vi all verksamhet där staten inte är huvudman. Regleringen avser även bolag som helt eller delvis ägs av staten. Vid samtliga nämnda verksamheter har ju staten inga eller begränsade möjligheter att själv hindra olämpliga övergångar. För att regleringen inte ska kunna kringgås anser vi att den ska omfatta övergångar till såväl uppdrag som anställning i annan än statlig verksamhet och etablering av näringsverksamhet. Sådana uppdrag som beskrivs i 4 kap. 1 kommunallagen, såsom t.ex. kommunalråd, samt partipolitiska uppdrag omfattas dock inte.

Det ska finnas en obligatorisk anmälningsskyldighet

Enligt vårt förslag ska statsråd och statssekreterare vara skyldiga att i förväg anmäla alla nya uppdrag och nya anställningar i annan än statlig verksamhet eller etablering av näringsverksamhet som de planerar att påbörja inom tolv månader från det att de har frånträtt sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare. Genom en sådan obligatorisk och generell anmälningsplikt till prövningsorganet behöver statsråden eller statssekreterarna inte själva ta ställning till om övergången är anmälningspliktig eller inte. De ska förse prövningsorganet med de uppgifter som organet behöver för sin bedömning. Prövningsorganet ska dock under vissa förutsättningar ha rätt att inhämta uppgifter från annan än statsrådet eller statssekreteraren.

Om det inom tolv månader från det att ett statsråd eller en statssekreterare har frånträtt sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare sker en betydande ändring av innehållet i ett uppdrag, en anställning eller en näringsverksamhet som prövningsorganet har prövat, ska statsrådet eller statssekreteraren vara skyldig att göra en ny anmälan till prövningsorganet.

En övergångsrestriktion i form av karenstid och/eller ämnesrestriktion ska kunna meddelas för maximalt tolv månader

Bilaga 4

Vårt förslag innebär att en s.k. övergångsrestriktion ska meddelas om vissa kriterier är uppfyllda. En typ av övergångsrestriktion är karenstid. Den innebär att statsrådet eller statssekreteraren under en viss tid inte får påbörja ett visst uppdrag eller en viss anställning eller etablera viss näringsverksamhet och inte ha annat än kontakter av praktisk natur med den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren. Eftersom det kan finnas situationer där det inte är det nya uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten som helhet som kan ge upphov till intressekonflikter och därtill hörande risk för skada eller otillbörlig fördel utan bara vissa delar i det anser vi att det också ska finnas en övergångsrestriktion i form av ämnesrestriktion. Den innebär att statsrådet eller statssekreteraren under en viss tid, inom ramen för det nya uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten, inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden. De båda typerna ska kunna kombineras.

Kriterierna för att en övergångsrestriktion ska meddelas ska vara att ett statsråd eller en statssekreterare inom ramen för sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare har förvärvat sådan information eller kunskap som gör att det till följd av en viss övergång föreligger en risk för ekonomisk skada för staten, en risk för otillbörlig fördel för någon enskild eller en risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas. Prövningsorganet behöver alltså inte konstatera att det faktiskt uppstår en skada eller otillbörlig fördel. En klart identifierbar risk räcker för att aktualisera en restriktion.

Vi föreslår att en övergångsrestriktion ska kunna meddelas för maximalt tolv månader efter det att ett statsråd eller en statssekreterare har avslutat sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare. Restriktionens längd i det enskilda fallet ska avgöras efter en bedömning av hur lång tid den information eller kunskap som statsrådet eller statssekreteraren har medför en risk för ekonomisk skada för staten, en risk för otillbörlig fördel för någon enskild eller en risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Det ska finnas ett särskilt prövningsorgan

Prövningen enligt lagen ska göras av ett särskilt prövningsorgan. Med tanke på att organet kommer att hantera frågor som rör personer i eller med nära anknytning till regeringen anser vi att det ska vara ett fristående organ under riksdagen. Det ska ses som en förvaltningsmyndighet och ska som huvudregel tillämpa förvaltningslagen.

Organet ska bestå av fem ledamöter. Tre suppleanter ska finnas. Ledamöterna och suppleanterna ska väljas var för sig av riksdagen. Till hjälp för organets ledamöter ska det finnas en sekreterare som prövningsorganet självt utser. Prövningsorganet ska ledas av en domare eller en f.d. domare. I övrigt ska organet innehålla minst ytterligare en person med domarbakgrund som kan tjäna som ersättare för den ordinarie ordföranden, minst en person som har varit statsråd och minst en person

som varit statssekreterare. Inget hindrar att en ledamot tillgodoser mer än ett av dessa krav. Minst tre av organets medlemmar, varav en är ordföranden eller ersättaren för denne, måste delta i ett beslut. Ärenden av enkel beskaffenhet ska dock kunna avgöras av ordföranden ensam. Regler rörande prövningsorganet ska placeras i riksdagsordningen och i en särskild instruktion.

Prövningsorganet ska pröva anmälan inom tre veckor

Prövningsorganet ska pröva en anmälan från ett statsråd eller en statssekreterare senast inom tre veckor från det att en fullständig anmälan föreligger. Ett statsråd eller en statssekreterare ska inte få tillträda uppdraget eller anställningen eller etablera näringsverksamheten innan prövningsorganet har meddelat beslut i övergångsfrågan. Har ett sådant beslut inte meddelats när treveckorsfristen har löpt ut, får dock det anmälda uppdraget eller anställningen påbörjas eller näringsverksamheten etableras.

Statsråd och statssekreterare ska ha rätt att få sina beslut omprövade av prövningsorganet. Det ska dock inte finnas någon rätt till överprövning av prövningsorganets beslut.

Ersättning ska kunna utgå under tiden för en meddelad övergångsrestriktion

Ett statsråd eller en statssekreterare som genom en övergångsrestriktion hindras från att under en period påbörja ett uppdrag eller en anställning eller att etablera näringsverksamhet kan orsakas inkomstförlust. Enligt vår mening ska han eller hon under vissa förutsättningar kompenseras för detta. Vi föreslår därför att ett statsråd eller en statssekreterare som har meddelats karenstid ska ha rätt till ersättning under tiden för restriktionen. Meddelas ämnesrestriktion ska, som huvudregel, ingen ersättning utgå. Om ämnesrestriktionen leder till att statsrådet eller statssekreteraren inte kan tillträda uppdraget eller anställningen eller etablera näringsverksamheten så länge restriktionen gäller, ska dock statsrådet eller statssekreteraren ha rätt till ersättning enligt samma villkor som gäller vid en meddelad karenstid.

I de fall befintliga regler om ersättning för statsråd och statssekreterare efter avslutat ämbete är tillämpliga behövs det inte några nya regler för att lösa ersättningsfrågan i nu aktuella fall. Ersättningen vid en meddelad övergångsrestriktion ska därför vara subsidiär i förhållande till den redan befintliga rätten till avgångsersättning för statsråd och rätten till avgångsvederlag för statssekreterare. För det fall statsrådet eller statssekreteraren ska få ersättning enligt det subsidiära regelverket, ska storleken på ersättningen för den meddelade övergångsrestriktionen motsvara det belopp som statsrådet eller statssekreteraren fick i arvode eller lön vid avgången. Ersättningen ska minskas i enlighet med vad som gäller för ett statsråds avgångsersättning respektive en statssekreterares avgångsvederlag.

Några sanktionsmöjligheter bedöms inte behövas, däremot ska sekretess gälla

Bilaga 4

Vi anser att den tänkta regleringen har en tillräcklig preventiv verkan i sig. Det behöver därför inte finnas några sanktionsmöjligheter. Skulle det vid en senare tillämpning av lagstiftningen visa sig att den inte efterlevs, finns det givetvis inte något som hindrar att frågan om sanktioner tas upp på nytt. Ärenden om övergångar kan innehålla uppgifter som för framför allt statsråden och statssekreterarna är känsliga om de kommer till allmänhetens kännedom. Intresset av att kunna sekretessbelägga dylika uppgifter väger enligt vår mening tyngre än offentlighetsintresset. Sekretess ska gälla för uppgift i ett ärende om prövning enligt den föreslagna lagen, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att någon enskild lider skada eller men. Sekretessen ska dock upphöra att gälla när ett slutligt beslut meddelas i ärendet.

En aktsamhetsbestämmelse ska finnas som gäller alla övergångar

För att ytterligare inskräpa vikten av att undvika intressekonflikter och därmed sammanhängande risk för skada eller otillbörliga fördelar anser vi att den tänkta lagen ska innehålla en aktsamhetsbestämmelse. Enligt den bestämmelsen ska statsråd och statssekreterare i samband med en övergång till och vid utövandet av ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller etablering av näringsverksamhet alltid sträva efter att agera på ett sådant sätt att det inte uppstår någon risk för ekonomisk skada för staten, risk för otillbörlig fördel för någon enskild eller risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Lagförslag i betänkandet Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3)

Förslag till lag om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller statsråd och statssekreterare som avser att, efter avslutat uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare, börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i en annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet.

Vid övergång till sådana uppdrag som beskrivs i 4 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) samt partipolitiska uppdrag gäller dock endast 6 §.

2 § Med statsråd eller statssekreterare avses i denna lag såväl nuvarande som före detta statsråd och statssekreterare.

Med karenstid avses att ett statsråd eller en statssekreterare under en viss tid efter avslutat uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare inte får påbörja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet eller ha annat än kontakter av praktisk natur med den framtida uppdragsgivaren eller arbetsgivaren.

Med ämnesrestriktion avses att ett statsråd eller en statssekreterare under en viss tid efter avslutat uppdrag som statsråd eller anställning som statssekreterare, inom ramen för det nya uppdraget, den nya anställningen eller näringsverksamheten, inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor eller områden.

Med annan än statlig verksamhet avses all verksamhet där staten inte är huvudman. Bolag som helt eller delvis ägs av staten anses i denna lag utgöra annan än statlig verksamhet.

Med näringsverksamhet avses förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt.

Med nämnd avses det särskilda prövningsorgan som ska finnas enligt 9 §.

Övergångsrestriktioner

3 § Nämnden kan för ett statsråd eller en statssekreterare som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet meddela en övergångsrestriktion i form av karenstid eller ämnesrestriktion.

Karenstid och ämnesrestriktion kan kombineras.

En meddelad karenstid eller ämnesrestriktion eller en kombination av de båda får gälla upp till tolv månader efter det att statsrådet eller statssekreteraren har avslutat sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare. Bilaga 5

Kriterier vid beslut om övergångsrestriktion

4 § En övergångsrestriktion ska meddelas om ett statsråd eller en statssekreterare inom ramen för sitt uppdrag som statsråd eller sin anställning som statssekreterare har förvärvat sådan information eller kunskap som gör att, om han eller hon påbörjar ett visst nytt uppdrag eller en viss ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablerar viss näringsverksamhet, det föreligger

- en risk för ekonomisk skada för staten,
- en risk för otillbörlig fördel för någon enskild, eller
- en risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas.

I en situation där risken för sådan skada eller otillbörlig fördel som avses i första stycket kan undvikas med såväl karenstid som ämnesrestriktion ska nämnden välja den övergångsrestriktion som är minst ingripande för statsrådet eller statssekreteraren.

Längden på karenstid och ämnesrestriktion

5 § Vid bedömningen av för hur lång tid karenstid eller ämnesrestriktion ska meddelas ska hänsyn tas till hur lång tid den information eller kunskap statsrådet eller statssekreteraren har som kan orsaka en risk för sådan skada eller otillbörlig fördel som avses i 4 §.

Aktsamhetsbestämmelse

6 § Ett statsråd eller en statssekreterare ska i samband med en övergång till och vid utövandet av ett nytt uppdrag eller en ny anställning eller etablering av näringsverksamhet alltid sträva efter att agera på ett sådant sätt att det inte uppstår

- en risk för ekonomisk skada för staten,
- en risk för otillbörlig fördel för någon enskild, eller
- en risk för att allmänhetens förtroende för staten skadas.

Skyldighet att anmäla

7 § Innan ett statsråd eller en statssekreterare börjar ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablerar näringsverksamhet ska han eller hon anmäla uppdraget, anställningen eller näringsverksamheten till nämnden.

Skyldigheten att anmäla omfattar ett statsråds eller en statssekreterares samtliga uppdrag och anställningar i annan än statlig verksamhet och etablering av näringsverksamhet som han eller hon planerar att påbörja inom tolv månader från det att uppdraget som statsråd eller anställningen som statssekreterare har frånträtts.

Om det under den i andra stycket angivna tolv månadersperioden sker en betydande ändring av innehållet i ett uppdrag, en anställning eller en

näringsverksamhet som nämnden har prövat, ska statsrådet eller statssekreteraren göra en ny anmälan till nämnden.

Anmälan innehåll

8 § Anmälan ska ske på det sätt nämnden bestämmer. Statsrådet eller statssekreteraren ska lämna de uppgifter som nämnden begär.

Nämnden har rätt att hämta in uppgifter även från annan än statsrådet eller statssekreteraren. Innan så sker ska statsrådet eller statssekreteraren ges möjlighet att själv komplettera med uppgifterna.

Prövningsorgan

9 § För prövningen i enlighet med denna lag ska det finnas ett särskilt prövningsorgan, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar.

Bestämmelser om nämndens sammansättning m.m. finns i riksdagsordningen och i en särskild lag lagen (0000:000) med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar.

Prövningsorganets prövning

10 § Nämnden ska meddela ett beslut i övergångsfrågan senast inom tre veckor från det att en fullständig anmälan finns hos nämnden.

Statsrådet eller statssekreteraren får inte påbörja ett uppdrag eller en anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet innan nämnden har meddelat ett beslut i övergångsfrågan. Har ett sådant beslut inte meddelats när den i första stycket nämnda treveckorsfristen har löpt ut, får dock det anmälda uppdraget eller anställningen påbörjas eller näringsverksamheten etableras.

Ersättning

11 § Ett statsråd eller en statssekreterare som har meddelats karenstid och som inte har rätt till avgångsersättning för statsråd eller avgångsvederlag för statssekreterare har rätt till ersättning under karenstiden.

Ett statsråd eller en statssekreterare som har meddelats ämnesrestriktion och som inte har rätt till avgångsersättning för statsråd eller avgångsvederlag för statssekreterare kan ha rätt till ersättning under tiden för ämnesrestriktionen. För det krävs att ämnesrestriktionen medför att han eller hon inte kan tillträda det nya uppdraget eller den nya anställningen eller etablera näringsverksamhet så länge ämnesrestriktionen gäller.

Ersättningens storlek ska motsvara det belopp som statsrådet eller statssekreteraren fick i arvode eller lön vid avgången. För ett statsråd ska ersättningen minskas i enlighet med vad som gäller för ett statsråds avgångsersättning. För en statssekreterare ska ersättningen minskas i enlighet med vad som gäller för en statssekreterares avgångsvederlag.

Omprövning

Bilaga 5

12 § Nämnden ska ompröva ett beslut fattat med stöd av denna lag om det skriftligen begärs av det statsråd eller den statssekreterare som beslutet angår. Nämnden ska företa en omprövning inom tre veckor från det att en fullständig anmälan med begäran om omprövning har kommit in.

Överklagande

13 § Nämndens beslut enligt denna lag får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den xxxx.
2. Lagen tillämpas första gången på de som innehar ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare när lagen träder i kraft.

Förslag till lag med instruktion för Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar

Härigenom föreskrivs följande.

Uppgifter m.m.

1 § Bestämmelser om Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångars uppgifter finns i lagen (0000:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Ledning

2 § Myndigheten leds av en nämnd.

Sammansättning

3 § Enligt 13 kap. 14 a § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Det ska också finnas tre suppleanter.

Ledningens ansvar

4 § Nämnden ansvarar för verksamheten, om inte annat följer av bestämmelser i lag.

Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att resultatet redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att nämnden hushållar väl med statens medel.

Arbetsordning

5 § Nämnden ska besluta om en arbetsordning och i den meddelade närmare föreskrifter som behövs om

1. nämndens organisation,
2. arbetsfördelning,
3. delegering av beslutanderätt,
4. handläggning av ärenden, samt
5. formerna i övrigt för verksamheten.

6 § Nämnden får i arbetsordningen eller genom särskilda beslutlämna över rätten att fatta beslut eller vidta åtgärder (delegering) i enlighet med vad som anges i andra och tredje stycket.

Delegering till ordföranden, ersättaren för ordföranden, sekreteraren eller någon hos en myndighet som utför kansligöromål för nämnden får avse

1. att vidta åtgärder och fatta beslut för att bereda ett ärende och
2. att avgöra andra ärenden än de som avses i 1 och 5 §§, om ärendena är av det slaget att de inte behöver prövas av nämnden.

Delegering till ordföranden eller ersättaren för ordföranden får avse att besluta om avskrivning av ärenden efter återkallelse. Sådana beslut ska anmälas för nämnden vid nästkommande sammanträde.

Delegering till den som nämnden bestämmer hos Riksdagsförvaltningen eller hos någon annan myndighet som utför kansligöromål för nämnden får ske när det gäller att ta emot och registrera allmänna handlingar samt pröva frågor om utlämnande av allmänna handlingar eller frågor som uppkommer med anledning av överklaganden av nämndens beslut i sådana frågor.

Ärendenas handläggning

7 § Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden eller ersättaren för ordföranden.

Nämnden är beslutför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden och två övriga ledamöter deltar.

Vid ärenden av enkel beskaffenhet är nämnden beslutför när ordföranden eller ersättaren för ordföranden deltar.

8 § Nämnden får anlita experter eller annan särskild hjälp som behövs för att nämnden ska kunna fullgöra sina uppgifter.

9 § Nämnden får i arbetsordningen föreskriva att ärenden får avgöras genom kontakter mellan ordföranden och de andra ledamöterna.

10 § För varje skriftligt beslut i ett ärende ska det finnas en handling som visar

1. dagen för beslutet,
2. beslutets innehåll,
3. vem som har fattat beslutet,
4. vem som har varit föredragande och
5. vem som har varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

11 § Om nämnden fattar ett beslut som innebär att medel på ett anslag tas i anspråk, ska nämnden genast underrätta den myndighet som anvisats anslaget om beslutet.

Årlig verksamhetsredogörelse

12 § Nämnden ska senast den 22 februari varje år till riksdagen lämna en redogörelse för sin verksamhet under det senaste kalenderåret.

Organisation

13 § Nämnden har en sekreterare som utses av nämnden.

Ersättningsfrågor

14 § Bestämmelser om arvode till ordföranden och andra ledamöter i nämnden finns i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Nämnden beslutar om arvode till sekreteraren och andra som tjänstgör hos nämnden.

15 § För resor som ledamöter, sekreterare och andra som tjänstgör hos nämnden gör i sitt uppdrag ska Riksdagsförvaltningen betala resekostnadsersättning och traktamente enligt de bestämmelser som gäller för arbetstagare vid Riksdagsförvaltningen.

Överklagande

16 § Nämndens beslut får enligt 13 § lagen (0000:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet inte överklagas.

Bestämmelser om överklagande av beslut som rör utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

Denna lag träder i kraft den xxxx.

Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen (2014:801)

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att det i riksdagsordningen (2014:801) ska föras in en ny bestämmelse, 13 kap. 14 a §, samt en ny tilläggsbestämmelse, 13.14 a.1, med följande lydelse.

Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar

14 a § Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar består av en ordförande och fyra andra ledamöter varav en ska vara ordförandens ersättare. För övriga ledamöter ska det finnas sammanlagt tre suppleanter.

Ordföranden, ersättaren för ordföranden, övriga ledamöter och suppleanterna väljs var för sig av riksdagen. Valet av dem gäller från det att de väljs eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den som då väljs har tillträtt uppdraget.

Ordföranden och hans eller hennes ersättare ska vara eller ha varit ordinarie domare. Minst en av de övriga ledamöterna ska ha varit statsråd och minst en av dem ska ha varit statssekreterare. För suppleanterna gäller att minst en av dem ska ha varit statsråd och minst en av dem ska ha varit statssekreterare.

Beredning av val till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar

Tilläggsbestämmelse 13.14 a.1

Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter, suppleanter, ordförande och ersättare av ordförande till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar.

-
1. Denna lag träder i kraft den xxxx.
 2. Första gången val sker av ledamöter ska, i stället för vad som sägs i 13 kap. 14 a §, tre av ledamöterna väljas för sex år och två för fyra år.

Förslag till
lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska föras in en ny bestämmelse, 32 kap. 6 a §, med följande lydelse.

Statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statliga verksamhet

6 a § Sekretess gäller för uppgift i ett ärende om prövning enligt lagen (0000:000) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergångar till annan än statlig verksamhet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att någon enskild lider skada eller men.

Sekretessen upphör att gälla när ett slutligt beslut meddelas i ärendet.

Denna lag träder i kraft den xxxx.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen.

Riksdagsförvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,

2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 14 kap. 2 § riksdagsordningen,

3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU och

4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§. Riksdagens nämndmyndigheter är

- a. Partibidragsnämnden,
- b. Riksdagens arvodesnämnd,
- c. Statsrådsarvodesnämnden,
- d. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagsrevisorerna,
- e. Riksdagens överklagandekommitté,
- f. Valprövningsnämnden, och
- g. Riksdagens ansvarsnämnd.

- a. Partibidragsnämnden,
- b. Riksdagens arvodesnämnd,
- c. Statsrådsarvodesnämnden,
- d. Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar,
- e. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagsrevisorerna,
- f. Riksdagens överklagandekommitté,
- g. Valprövningsnämnden, och
- h. Riksdagens ansvarsnämnd.

Denna lag träder i kraft den xxxx.

Förslag till lag om ändring i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

Härigenom föreskrivs att 1 a § lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §

Årsarvode ska betalas för uppdrag hos riksdagens nämndmyndigheter enligt följande.

Organ/befattning	Årsarvode i procent av månadsarvode som riksdagsledamot
1. Valprovsnämnden	
Ordförande:	118
2. Riksdagens överklagandenämnd	
Ordförande:	52
3. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna	
Ordförande:	75
Ledamot:	50
4. Statsrådsarvodesnämnden	
Ordförande:	72
Ledamot:	50
	5. Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar
	Ordförande: 90
	Ledamot: 70
	Suppleant: 40
5. Partibidrag snämnden	6. Partibidrag snämnden
Ordförande: 70	Ordförande: 70
Ledamot: 45	Ledamot: 45

Denna lag träder i kraft den xxxx.

Förslag till
lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av
administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och
riksdagens myndigheter

Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller överklagande av beslut av

- a) Riksdagsförvaltningen
- b) Riksbanken
- c) Riksdagens ombudsmän
- d) Riksrevisionen.

Bestämmelserna i 4 och 7 §§ ska även tillämpas i fråga om överklagande av beslut av

- a) Riksdagens arvodesnämnd
- b) Statsrådsarvodesnämnden

c) Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer

d) Riksdagens

överklagandenämnd

e) Valprövningsnämnden

f) Riksdagens ansvarsnämnd

och

g) Partibidragarnämnden.

Bestämmelserna i 4 och 7 §§ ska även tillämpas i fråga om överklagande av beslut av

a) Riksdagens arvodesnämnd

b) Statsrådsarvodesnämnden

c) Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångar

d) Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer

e) Riksdagens

överklagandenämnd

f) Valprövningsnämnden

g) Riksdagens ansvarsnämnd

och

h) Partibidragarnämnden.

Denna lag träder i kraft den xxxx.

Förteckning över remissinstanserna avseende betänkandet Karens för statsråd och statssekreterare (SOU 2017:3)

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Statsrådsarvodesnämnden, Försäkringskassan, Göteborgs universitet genom statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet genom statsvetenskapliga institutionen, Journalistförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Transparency International.

Riksdagens ombudsmän (JO), Sveriges Riksbank, Göta hovrätt, Kamrarrätten i Stockholm, Arbetsdomstolen, Justitiekanslern, Åklagarmyndigheten, Försvarmakten, Försvarets materielverk, Läkemedelsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kammarkollegiet, Arbetsgivarverket, Statens tjänstepensionsverk, Södertörns högskola, Konkurrensverket, FAR, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har uppgett att de inte har några synpunkter på remissen eller att de avstår från att yttra sig.

Yttrande har också kommit in från PRECIS – Föreningen Public Relations Konsultföretag i Sverige.

Institutet mot mutor, Svenskt Näringsliv, Tidningsutgivarna och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har beretts tillfälle att yttra sig, men inte hörts av.